MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Tvorba jako cesta dětí k tradicím regionu

Diplomová práce

Brno 2017

Vedoucí práce:

PaedDr. Hana Stadlerová, Ph.D.

Autor práce:

Anna Lišková

Bibliografický záznam

LIŠKOVÁ, Anna. *Tvorba jako cesta dětí k tradicím regionu : diplomová práce*. Brno : Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra výtvarné výchovy, 2017. 104 s. Vedoucí diplomové práce PaedDr. Hana Stadlerová, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce „Tvorba jako cesta dětí k tradicím regionu“ se zabývá začleněním regionálních prvků do výtvarné výchovy. Vysvětluje pojmy, které se týkají regionu. Je zaměřena na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, konkrétně na vzdělávací oblast Kultura a umění se vzdělávacím oborem Výtvarná výchova a zmiňuje také vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, ve které lze využít regionální učivo nejlépe. Seznamuje nás s mikroregionem Moravskokrumlovsko a všemi jeho obcemi. Blíže diplomová práce pojednává o obci Jezeřany – Maršovice, ve které byla ověřována praktická část práce.

V části praktické nalezneme 25 výtvarných námětů s regionální tematikou, které by měly sloužit jako inspirativní matriál pro pedagogické pracovníky. Náměty se dotýkají tradic a zvyků, které se odehrávaly či stále odehrávají v mikroregionu Moravskokrumlovsko v průběhu celého roku. Úkolem námětů bylo zvýšit u dětí povědomí o zvycích a tradicích a probudit u nich zájem o rodný kraj. Sledovaná problematika byla ověřována u žáků 1. stupně na malotřídní základní škole Jezeřany – Maršovice.

Annotation

Diploma thesis “Artwork as a children’s path to the regional traditions” deals with incorporation of regional elements to the Art education. It describes concepts concerning the region. Thesis is focused on the Framework Education Programme for Elementary Education, particularly on the educational area Arts and Culture with its

educational field Fine Arts. It also mentions educational area Man and His World as the best area for incorporation of regional elements. Thesis introduces the microregion of Moravskokrumlovsko, and all the villages it contains. Focus is put on the village Jereřany – Maršovice, in which the practical part of this thesis was verified.

The practical part consists of 25 art themes with regional topic, which should be used as an inspiration for pedagogical workers. Themes consider traditions and customs which were, or still are performed in the microregion of Moravskokrumlovsko during whole year. The main point of the themes was to raise the children's awareness about traditions and customs and to awake their interest in their home region. Monitored issue was verified on the pupils of first grade of split class elementary school in Jezeřany – Maršovice.

Klíčová slova

Region, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, vzdělávací oblast Umění a kultura, mikroregion Moravskokrumlovsko, obec Jezeřany – Maršovice, výtvarné náměty.

Keywords

Region, Framework Educational Programme for ElementaryEducation, educational area Art and Culture, microregion of Moravskokrumlovsko, village of Jezeřany – Maršovice, art themes.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně dne 27. listopadu 2017

Anna Lišková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce paní PaedDr. Haně Stadlerové, Ph.D. za odborné rady, cenné připomínky, náměty a věnovaný čas. Dále děkuji ZŠ Jezeřany – Maršovice za možnost realizace výtvarných námětů.

OBSAH

OBSAH **5**

TEORETICKÁ ČÁST1 ..... **7**

1. Úvod **8**

2. Vymezení pojmů **9**

2.1 Region **9**

2. 2 Mikroregion **10**

2. 3 Regionální **10**

2. 4 Regionalismus **11**

3. Rámcový vzdělávací program **11**

3.1 Umění a kultura **15**

3. 1. 1 Oblast výtvarná výchova **15**

4. Mikroregion Moravskokrumlovsko **17**

4. 1 Obce v mikroregionu Moravskokrumlovsko **18**

4. 2 Místo, kde žiji: Jezeřany – Maršovice **30**

4. 2. 1 Historie **31**

4. 2. 2 Památky v obci **33**

4. 2. 3 Kulturní život v obci **34**

4. 3 Tradice na Moravskokrumlovsku **37**

PRAKTICKÁ ČÁST **46**

5. Výtvarné náměty **47**

5. 1 Masopust/ Ostatky - kašírování **48**

5. 2 Velikonoce – tvorba objektů z ručního papíru **50**

5. 3 Velikonoce - barevné dny **52**

5. 4 Velikonoce - mrskačka 53

5. 5 Barvení vajíček 56

5. 6 Velikonoce - cibulová slupka zblízka 57

5. 7 Velikonoce - skořápková frotáž 60

5. 8 Pálení čarodějnic 62

5. 9 Hody - na tanečním parketu 65

5. 10 Hody - novodobý kroj 67

5. 11 Svatý Václav 69

5. 12 Svatý Martin 71

5. 13 Svatomartinské posvícení 74

5. 14 Svatá Barbora – rozkvetlá větvička 78

5. 15 Svatá Barbora – co umí moje pusa 78

5. 16 Čerti – oheň 79

5. 17 Čerti – kouř 82

5. 18 Svatá Lucie 84

5. 19 Vánoce - baňky 84

5. 20 Vánoce – vánoční atmosféra 90

5. 21 Vánoce – věštění z kávové sedliny 92

5. 22 Vánoce – vánoční pohoda se šálkem kávy 95

5. 23 Silvestr – ohňostroj 95

5. 24 Na Nový rok o slepičí krok 97

5. 25 Tři králové 97

6. Závěr 98

TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvod

„Kde domov můj?!
Hučí voda po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě skví se jara květ –
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země –
česká země – – domov můj!
Kde domov můj?!
Znáte v kraji bohumilém
tiché duše v těle čilém,
jasnou mysel, vznik a zdar,
a tu sílu, vzdoru zmar:
to je Čechů slavné plémě –
mezi Čechy – – domov můj!“
[Tyl, 2016, s. 81, 82]

Význam slov, která probouzí hrdost na naši zemi, na náš národ, bývají dnes běžně opomíjena. Mladým lidem slovo vlast často nic neříká, historie země je jim lhostejná a většina tradic upadla do zapomnění.

„Láska k vlasti začíná tím, že se dítě učí milovat nejdříve svoji matku, rodinu a svůj domov. Postupně se láska rozšiřuje na rodnou obec, kraj a celou vlast.“ [Fabiánková, 1995, s. 24, 25]

V dnešní době jsme otevřeni světu. Hranice se stírají, přejímáme některá slova, různé pokrmy, zajímavé zvyky a tradice z odlišných kultur. Máme rozhled a jsme „globální“. Naopak se vytrácí naše spjatost s regionem, dodržování místních zvyků a tradic. Zapomínáme na naše kořeny, na míle daleko se vzdalujeme od našich předků.

Přitom národ by mělo být společenství, které je sjednoceno, ale do jisté míry také rozrůzněno. Abychom poznali národ, musíme znát jeho prvky a složky,

protože *„…národní osobitost je utkána z drobných nitek osobitostí krajových…“* [Bláha, 1968, s.3]

Mně osobně jsou tradice velmi blízké, mám ráda místo, kde žiji, vážím si věcí, hodnot a odkazů, které nám zde předchozí generace zanechaly. Proto jsem se rozhodla zabývat se v diplomové práci začleněním regionálních prvků do výtvarné výchovy u dětí na 1. stupni ZŠ a prostřednictvím umění a tvorby u dětí rozvíjet kladný vztah k regionu, zvykům a tradicím, posilovat jejich pocit sounáležitosti s regionem. Vážit si své kultury, chránit ji, ale zároveň respektovat kulturu jinou, by mělo být jedním z cílů vzdělávací oblasti Umění a kultury (v rámci učiva rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity, ověřování komunikačních účinků). Tradice nám dávají jistotu, pocit, že někam patříme. Formují nás, dělají z nás to, čím jsme. Proto je důležité je ctít a udržovat nebo alespoň mít o nich povědomí.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část diplomové práce obsahuje 4 kapitoly. Zabývá se vymezením pojmů týkajících se regionu, Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, oblastí Umění a kultura, oborem Výtvarná výchova a informacemi o mikroregionu Moravskokrumlovsko, především o obci Jezeřany Maršovice. Část praktická je zaměřena na realizaci a ověřování výchovných možností sledované problematiky s žáky 1. stupně a výtvarné náměty s regionální tematikou, které poslouží jako inspirace pro pedagogické pracovníky. Cílem diplomové práce je vytvořit inspirativní materiál výtvarných námětů s regionální tematikou.

„Aby žil plným životem národ, musí žít nejplnějším životem všecky jeho části.“ [Bláha, 1968, s.4]

2. Vymezení pojmů

Diplomová práce je zaměřena na využití tradic regionu ve výtvarné výchově na 1. stupni základní školy, proto je zapotřebí si v úvodu vymezit základní pojmy týkající se regionu.

2.1 Region

Slovo region pochází z latinského regió, které lze přeložit mimo jiné jako hranice, kraj, země. [Rejzek, 2001] Jedná se o slovo mnohovýznamové, *„obecně*

vyjadřující ohraničenou část určitého území a jistý druh jeho organizace a správy.“ [Bartoš, Schulz, Trapl, 2004, s. 22] V užším slova smyslu chápeme v češtině region jako *„obvod, okrsek, újezd, okres, oblast, kraj i zemi.“* [Bartoš, Schulz, Trapl, 2004, s.22]

Po nahlédnutí do Akademického slovníku cizích slov zjistíme, že pojem region je *„vymezená oblast, kraj, území.“* [Kolektiv autorů, 1998, s. 653] Bartoš a Sedláček ve své publikaci uvádějí, že *„výraz region je mnohovýznamové slovo obecně vyjadřující ohraničenou část určitého území a jistý druh jeho organizace a správy.“* [Bartoš, Sedláček, 1981, s. 113]

Region je územní celek, který vykazuje společné znaky či společný proces. Jedná se o znaky fyzicko-geografické nebo sociálně-geografické. Rozlišit můžeme region homogenní a heterogenní. Homogenní region je vnitřně stejnorodý celek, má společné znaky, např. přírodu, zemědělství, atd. Heterogenní region je vnitřně různorodý celek, je spojen na základě funkčnosti, např. dojížďkový či obslužný region. [Zelenka, Pásková, 2012]

2. 2 Mikroregion

Pojem mikro- znamená malo- nebo drobno-. Vychází z řeckého slova mikros, což je malý. [Holub, Lyer, 1978] Většinou se jedná o složeninu slova mikro- s jiným slovem, v našem případě mikroregion, což je malé území, menší než region. Většinou se jedná o sdružení několika obcí. [Klimeš, 1998, s. 479]

Zelenka a Pásková uvádějí, že mikroregion je *„region malého geografického měřítka.“* [Zelenka, Pásková, 2012, s. 344] Obce sdružené do mikroregionu vznikají v České republice za účelem lepší možnosti čerpání prostředků z Evropské unie. [Zelenka, Pásková, 2012]

2. 3 Regionální

Pojmem regionální je myšleno území menší než stát. Jedná se o větší či menší územní jednotky, na které je stát rozčleněn. [Bartoš, Schulz, Trapl, 2004]

Podle Klimeše znamená regionální *„týkající se určité oblasti, kraje jako součásti většího územního celku.“* [Klimeš, 1998, s. 649] Do školního vyučování jsou často zařazovány regionální prvky. Regionální prvky mají zvláštní hodnotu ve výchově

k lásce k vlasti. *„Vlastenectví může vyrůstat jen z poznání vývoje národa, z poznání jeho hmotné i duchovní kultury, z vědomí svébytnosti národa a jeho místa ve světě.“* [Cuřín, 1977, s.8]

Podle Fabiánkové můžeme rozdělit regionální prvky na tři skupiny týkající se historie – dějiny obce, archeologické nálezy, historické události, zemědělství, kultura, lidové tradice atd., současnosti – současná kultura, zemědělství, průmysl, doprava, počet obyvatel apod. a budoucnosti – plány rozvoje, výstavby, zlepšování životního prostředí aj. [Fabiánková, 1995]

2. 4 Regionalismus

Regionalismus, též regionalizmus je ve slovnících popsán jako *„hnutí, úsilí zaměřené k poznání a povznesení urč. kraje jako zvl. celku, krajinské hnutí“* [Klimeš, 1998, s. 648] či jako *„hnutí usilující o zachování krajové (kulturní) svébytnosti“*. [Kolektiv autorů, 1998, s. 653]

Regionalismus můžeme rozdělit na geografický, sociální, populační, ekonomický, technicko-komunikační a kulturní. Co se týče regionalismu geografického, jedná se o specifické geografické útvary, reliéfy, přírodní krásy a bohatství. Regionalismus sociální bude jiný např. pro hornicky zaměřené Ostravsko, či pro zemědělské Hanácko. Populační regionalismus s sebou nese jiné problémy v zalidněných či naopak vylidňujících se oblastech. Podobně ekonomický regionalismus se liší v horských či rovinných oblastech a tak bychom mohli pokračovat až po regionalismus kulturní. [Bláha, 1968]

Úkolem regionalismu je *„budit i živit kraj národem a národ zase sílit krajem“*. [Bláha, 1968, s.6]

3. Rámcový vzdělávací program

Při realizaci praktické části diplomové práce jsem hledala oporu v kurikulární části Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Rámcový vzdělávací program, je dokument, podle kterého se v současné době musí řídit každá škola při vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Na novém principu vzdělávání žáků se dohodlo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2004. Proto byl sestaven Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV), podle kterého

se na školách začalo učit od školního roku 2007/2008. Na základě RVP ZV si škola sestaví školní vzdělávací program, který je pro ni závazný. Učitelé tak mají ve výuce více volnosti, ale i zodpovědnosti. [Šmahelová, 2008]

RVP ZV by měl projít rukama každého pedagoga, je tedy důležité, abychom se s ním nyní seznámili.

RVP ZV je otevřený dokument, který prošel četnými úpravami. V současné době proběhla poslední úprava k 1.9.2016. Úpravy mohou probíhat i nadále, a to podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů a podle potřeb a zájmů žáků. [RVP ZV, 2017]

RVP ZV navazuje na předškolní vzdělávání a výchovu v rodině, měl by tedy usnadnit žákům přechod z rodinné péče a předškolního vzdělávání do povinného vzdělávání. Na základě RVP ZV by měl být každý žák respektován, měly by být rozvíjeny jeho schopnosti a potřeby, měl by být motivován k dalšímu učení, být aktivní, umět hledat, objevovat a řešit problémy. Od toho se odvíjí také hodnocení žáků. *„Hodnocení žáků musí být postaveno na plnění konkrétních a splnitelných úkolů, na posuzování individuálních změn žáka a pozitivně laděných hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní.“* [RVP ZV, část C, s. 8]

RVP ZV usiluje o naplnění cílů. K těmto cílům patří, aby si žáci osvojili strategii učení, byli motivováni pro učení, podněcováni k tvořivému myšlení, logickému uvažování, řešení problémů, uměli komunikovat, spolupracovat a respektovat druhé, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti, projevovali pozitivní city, byli vnímaví a citliví, chránili si své zdraví, byli za něj zodpovědní, aby byli tolerantní a dokázali žít s ostatními lidmi, aby rozvíjeli své schopnosti a uplatnili je při rozhodování o životní a profesní orientaci. [RVP ZV, 2017]

RVP ZV stanovuje i klíčové kompetence, které mají být u každého žáka po dobu jeho vzdělávání rozvíjeny. *„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské*

společnosti.“ [RVP ZV, část C, s. 10] Klíčové kompetence se prolínají a veškerý obsah učiva, činnosti a aktivity by měly směřovat právě ke klíčovým kompetencím. V RVP ZV je uvedeno celkem šest klíčových kompetencí - kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní. [RVP ZV, 2017]

„Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.“ [RVP ZV, část C, s. 14] Každá vzdělávací oblast je v RVP ZV určena Charakteristikou vzdělávací oblasti, na ni navazuje Cílové zaměření vzdělávací oblasti. Dále je stanoven Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů, který je pro 1. stupeň rozdělen na dvě období - 1. období je pro 1., 2., 3. ročník, 2. období je pro 4., 5. ročník. Úroveň, které by měli žáci za jednotlivé období dosáhnout, je stanovena v Očekávaných výstupech. [RVP ZV, 2017]

Nejvíce je téma regionu na 1. stupni ZŠ obsaženo ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (vzdělávací obor Člověk a jeho svět). Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je zaměřena na člověka, rodinu, společnost, vlast, přírodu, kulturu, techniku, zdraví, bezpečí apod. Vzdělávací obsah této vzdělávací oblasti je rozdělen do tematických okruhů, a to Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví. Když se zaměřím na oblasti s regionální problematikou, měl by tematický okruh Místo, kde žijeme v žácích probudit kladný vztah k místu jejich bydliště, rozvíjet národní cítění a vztah k naší zemi. V tematickém okruhu Lidé kolem nás žáci poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Od rodiny přes obec, region až po historii naší země se postupuje v tematickém okruhu Lidé a čas. Důležité je probudit u dětí zájem o kulturní bohatství regionu i země. Žákům by měla být umožněna návštěva památek, muzeí, knihoven, atd. V tematickém okruhu Rozmanitost přírody poznávají žáci živou i neživou přírodu naší vlasti, sledují vliv lidské činnosti na přírodu, hledají možnosti ochrany či zlepšení životního prostředí. K poznání, že zdraví je důležitá hodnota by měli žáci dospět v tematickém okruhu Člověk a jeho zdraví. [RVP ZV, 2017]

Možnost pracovat s regionální tematikou učitelům umožňují i ostatní vzdělávací oblasti. Např. ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace se dají využít místní pověsti, slohové práce na téma dodržování zvyků a tradic v rodině, využití typických

nářečí. Ve vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace lze porovnávat různé letopočty, seznámit se s mírami, podle kterých se měřilo dříve, řešit slovní úlohy sestavené na základě regionálních zajímavostí. Vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie umožní žákům vyhledávání regionálních údajů na internetu, jejich grafickou úpravu či tisk. Vzdělávací oblast Umění a kultura poskytuje nepřeberné množství možností, jak zařadit regionální tematiku, ať už je to zpívání regionálních písní v hudební výchově, nebo využití regionálních námětů ve výtvarné výchově.

K propojení učiva přímo vybízejí průřezová témata, která slouží právě k prolínání učiva. *„Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.“* [RVP ZV, část C, s. 125]

Průřezová témata by měla být propojena se vzdělávacím obsahem předmětů, i s obsahem činností konajících se ve škole i mimo školu. Celkem je šest průřezových témat: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Mediální výchova. [RVP ZV, 2017]

Regionální tematiku lze vhodně prolínat všemi průřezovými tématy. Nejlépe to lze realizovat v průřezovém tématu Multikulturní výchova, která poskytuje žákům možnost seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na základě toho si mohou žáci lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Dále pak můžeme využít Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech, která je přínosem pro žáka v rozvíjení a integrování základních vědomostí potřebných pro porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy, dále v rozvíjení schopnosti srovnávat projevy kultury v evropském a globálním kontextu, nacházet společné znaky a odlišnosti a hodnotit je v širších souvislostech, v utváření pozitivního postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti a v podporování pozitivního postoje k tradičním evropským hodnotám. Vhodně lze využít průřezové téma Environmentální výchova, které *„učí pozorovat, citlivě vnímat a hodnotit důsledky jednání lidí, přispívá k osvojování si základních dovedností a návyků aktivního*

odpovědného přístupu k prostředí v každodenním životě. Využívá přímé kontakty žáků s okolním prostředím a propojuje rozvíjení myšlení s výrazným ovlivňováním emocionální stránky osobnosti jedince." [RVP ZV, část C, s. 134, 135] Také v průřezovém tématu Mediální výchova můžeme připravit žáka na zpracování, vyhodnocení a využití podnětů, které přicházejí z okolního světa a z médií, protože média hrají roli také v každodenním životě v regionu. [RVP ZV, 2017]

3.1 Umění a kultura

Přes veškeré možnosti zapojení regionálního učiva do výuky jsem v diplomové práci zvolila zařazení regionálních prvků či tradic do výtvarné výchovy. Z toho důvodu se v rámci RVP ZV zaměříme blíže pouze na vzdělávací oblast Umění a kultura.

Umění je specifickým procesem dorozumívání a poznávání. Díky vzdělávací oblasti Umění a kultura, mají žáci možnost poznat svět i jinak než racionálně. Vzdělávací oblast Umění a kultura pomáhá chápat spojitost s historickými zkušenostmi i každodenním životem, umožňuje spojovat vnitřní i vnější svět. To vše lze vyjádřit pouze uměleckými prostředky. [RVP ZV, 2017]

Žák by si měl v této vzdělávací oblasti osvojit svět estetickým účinkem a při tom rozvíjet specifické cítění, tvořivost, vnímavost, hledat a nalézat vazby mezi druhy umění, vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot, rozvíjet vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta, mimiky atd. [RVP ZV, 2017]

Oblast umění a kultura je rozdělena do dvou vzdělávacích oborů a to Hudební výchova a Výtvarná výchova. Vzhledem k tématu diplomové se budeme zabývat pouze oblastí Výtvarná výchova. [RVP ZV, 2017]

3. 1. 1 Oblast výtvarná výchova

Ve výtvarné výchově vychází tvorba žáka z porovnávání jeho zkušeností, může tak uplatňovat jedinečné pocity a prožitky. Nejde pouze o přenos reality, ale o její přijímání a zapojení do komunikace. Výtvarná výchova je v rámci RVP ZV postavena na tvorbě, vnímání a interpretaci. *„Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky (dále jen prostředky)*

nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi (rozvíjením smyslové citlivosti, uplatňováním subjektivity a ověřováním komunikačních účinků) založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace." [RVP ZV, část C, s. 82]

Vzdělávací oblast vede žáka k *„pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace, chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence, k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy, k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot, spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností, uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince, k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života, zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě."* [RVP ZV, část C, s. 82]

Vzdělávací obsah je stejně jako u ostatních vzdělávacích oblastí rozdělen na očekávané výstupy pro 1. a 2. období. Učivo obsahuje tři složky, a to rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků. Do rozvíjení smyslové citlivosti spadají: učivo vizuálně obrazného vyjádření, uspořádání objektů do celků, reflexe a vztahy zrakového vnímání ke vnímání ostatními smysly, smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření. Učivem pro uplatňování subjektivity jsou prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností, typy vizuálně obrazných vyjádření, přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením. Osobní postoj v komunikaci, komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření, proměny komunikačního obsahu nalezneme pod ověřováním komunikačních účinků. [RVP ZV, 2017]

V očekávaných výstupech pro 2. období, nalezneme informace, co by měl žák na konci 5. ročníku splňovat. Žák *„při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy a jiné); užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v plošném vyjádření linie a barevné plochy; v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání prvků ve vztahu k vlastnímu tělu i jako nezávislý model; při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy; nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě; osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění); porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace; nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil.“* [RVP ZV, část C, s. 87]

4. Mikroregion Moravskokrumlovsko

Základní škola, ve které jsem se realizovala praktickou část diplomové práce, se nachází v obci Jezeřany – Maršovice. Proto jsem se věnovala této obci a mikroregionu Moravskokrumlovsko, do kterého obec spadá, abych dětem co nejvíce přiblížila místo, kde žijí a jeho okolí se svými zvyky i tradicemi.

Jižní Morava je místo, kde nalezneme krásnou přírodu, venkovskou krajinu, úrodnou půdu, prvky lidové architektury, lahodné víno i pálenku a pohostinné obyvatele. K tomu všemu patří neodmyslitelně tradiční folklor. A právě na malebném území jižní Moravy se nachází mikroregion Moravskokrumlovsko, který nám všechny tyto skvosty nabízí.

Moravskokrumlovsko leží v Jihomoravském kraji na severozápadním okraji okresu Znojmo. Na jihozápadě mikroregionu nalezneme zemědělskou krajinu s vinicemi a meruňkovými sady. Jeho severní a východní strana je spíše lesnatá.

Geograficky zasahuje Moravskokrumlovsko do Jevišovické pahorkatiny, do Dyjskosvrateckého úvalu a vměšuje se do něj i Bobravská vrchovina, která je součástí Brněnského masivu. Celé území spadá do hlavního povodí řeky Moravy, povodí řeky Dyje. [Moravskokrumlovsko, Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Průmysl v mikroregionu není příliš výrazný. Daří se zde zemědělství – pěstují se obiloviny, kukuřice, vinná réva a technické plodiny. Ze živočišné výroby se chová např. skot, vepři, drůbež. [Moravskokrumlovsko]

Obce náležící do mikroregionu Moravskokrumlovsko mají společné prvky, kterými jsou např. příroda, historie, tradice, kultura, apod. Mikroregion Moravskokrumlovsko vznikl 6. dubna 2004 za účelem podpořit komplexní rozvoj tohoto území. Zpočátku se jednalo o devatenáct obcí – Dolní Dubňany, Horní Dubňany, Jamolice, Kadov, Moravský Krumlov, Rešice, Vedrovice, Čermákovice, Džbánice, Jezeřany – Maršovice, Kubšice, Vémyslice, Dobřínsko, Petrovice, Olbramovice, Bohutice, Trstěnice, Tulešice, Dobelice. Postupem času se přidaly Rybníky, Skalice a odstoupily Bohutice, Olbramovice. Centrem mikroregionu je Moravský Krumlov. [Moravskokrumlovsko, Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

4.1 Obce v mikroregionu Moravskokrumlovsko

Každé město a každá vesnička, i ta nejmenší, v sobě skrývá „poklad“, je významná, zajímavá, může se pyšnit, např. historií, přírodními zajímavostmi, architekturou, technickými památkami, bohatým kulturním životem, udržováním tradic, atd. Proto bychom si každého města i vesničky měli vážit, být na ni hrdí. Ale jen to nestačí. Měli bychom mít k těmto místům úctu, pečovat o ně a uchovávat pro další generace. Aktivně se zapojovat do dění, udržovat zvyky a tradice. Abychom věděli, na co přesně můžeme být v mikroregionu Moravskokrumlovsko pyšní, je třeba si představit všechny obce spadající do mikroregionu a vyzdvihnout jejich zajímavosti.

Moravský Krumlov

Město Moravský Krumlov je spádovým městem pro mikroregion Moravskokrumlovsko. Děti z okolních vesnic jezdí do Moravského Krumlova za vzděláním, ať už se jedná o 1. stupeň ZŠ, 2. stupeň ZŠ, odborné učiliště

či gymnázium, ale také za volnočasovými aktivitami. Setkávají se tu děti z různých vesnic, ve kterých nalezneme zajímavé památky, nádherně modelovanou krajinu, přírodní památky a obyvatele udržující různé tradice. To vše nás může inspirovat.

Moravský Krumlov leží na meandru řeky Rokytné, která odděluje Moravskokrumlovskou a Ivančickou kotlinu. Jméno Krumlova vychází pravděpodobně z podoby řeky Rokytné, která tvoří ve městě široký oblouk, tedy Krume Aue (křivý luh). Stejně jako mnohá jiná města má i Moravský Krumlov svoji zajímavou historii a architekturu. [Moravský Krumlov]

Obr. 1 Moravský Krumlov

Zdejší oblast byla osídlena již v dobách pravěku. Nejstarším doloženým místem je Rokytno, v městské části Rokytná, které bylo před koncem 12. století opuštěno. První písemná zmínka je z roku 1289, která připomíná gotický hrad v držení pánů z Obřan. Traduje se však, že již v roce 1260 byl Krumlov povýšen Přemyslem Otakarem II. na město. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

Poté patřil Moravský Krumlov rodu pánů z Lipé, díky nim se stal sídelním městem dvora nejvyšších maršálků Království českého. Během 16. století proběhla přestavba hradu na renesanční zámek. V roce 1622 se dostává Moravský Krumlov do rukou rodu Lichtenštejnů, bohužel koncem třicetileté války v roce 1645 město vydrancovali Švédové. Po roce 1908 až do roku 1945 patří Krumlov rodu Kinských. Dne 7. a 8. května 1945 je vybombardován Rudou armádou. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

V 50. letech 20. století se místní občané zasloužili o to, že byla do krumlovského zámku převezena Slovanská epopej, kterou na velká plátna namaloval známý malíř Alfons Mucha. Město nechalo Slovanskou epopej postupně ze svých prostředků

zrestaurovat a díky tomu se podařilo celé dílo zachránit. Do roku 2011 byl celý cyklus dvaceti monumentálních pláten Slovanské epopeje hlavním turistickým lákadlem, poté dílo nechala odvézt Galerie hlavního města Prahy do Prahy a Moravský Krumlov stále usiluje o jeho navrácení. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

Město však nezahálí a snaží se zde i nadále udržet kulturní život. V současné době se v zámku konají například umělecké výstavy, koncerty a jiné kulturní akce. Pod heslem Zámek žije! vystavují svá díla v prostorách zámku významní autoři, např. Vladimír Franz, Jan a Meda Mládkovi, Zdeněk Burian, Ida Saudková, Teodor Rotrekl, Michal Gabriel, aj. Stálou expozicí je malá výstavka připomínající pobyt lékaře Paracelsa a pracovna místního lékaře a zakladatele české školy Mořice Odstrčila. Od roku 2015 je přístupná stálá expozice Význačná díla ze sbírky Jana a Medy Mládkových. [Moravský Krumlov]

Obr. 2 Zámek Moravský Krumlov

Při procházce zámeckým parkem, který byl v 17.století spíše udržovaným lesem, později tzv. anglickým parkem, můžeme vidět vzácné dřeviny, popř. si zahrát discgolf, který je podobný golfu, jen místo hole a míčku slouží disk, kterým je třeba trefit se do koše. V letních měsících je zámecký park a nádvoří zámku využíváno pro venkovní akce jako je např. festival Vrabčák, koncert Rock Heart, Kinematograf bratří Čadíků, jóga na nádvoří, apod.

Projít se můžeme ke kapli sv. Floriána, která je dominantou Moravského Krumlova. Barokní kaple byla vystavěna koncem 17. století a vztahuje se k ní legenda o záchraně života knížete Antonína Floriána z Lichtenštejna, pod kterým se splašil kůň a jako zázrakem se zastavil na okraji srázu. Svatý Florián je patronem města. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

Obr. 3 Kaple sv. Floriána v Moravském Krumlově

V roce 1248 byl v Moravském Krumlově založen kostel zasvěcený sv. Vavřinci, který vyhořel. Poté byl obnoven, přestavěn a zasvěcen Všem svatým. Nalézt zde můžeme zachovalé náhrobní desky. V blízkosti kostela je fara, kde zemřel kněz a biskup Jednoty bratrské Jan Blahoslav. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

Další sakrální stavbou je kostel sv. Bartoloměje. Spolu s klášterem byl vystavěn ve 14. století. Původní gotické budovy i kostel vyhořely a byly přestavěny do barokního slohu. Dnes místo slouží jako městský úřad. Za zmínku stojí také Knížecí dům založený ve 13. století. Od roku 1958 je v domě městské muzeum a galerie, kde se konají výstavy a menší hudební akce. Navštívit můžeme i židovský hřbitov se 407 náhrobky, ty nejstarší pocházejí ze 17. až 18. století. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Moravský Krumlov]

Moravský Krumlov nalezneme v nadmořské výšce 255 m n. m., jeho katastrální plocha je 4 956 ha a počet obyvatel okolo 5 800. Pod město spadají i městské části Rakšice, Rokytná a Polánka. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Rakšice

Rakšice leží v nadmořské výšce 250 m n. m., mají rozlohu 2 852 ha a žije zde zhruba 800 obyvatel. První zmínku o Rakšicích nalezneme v roce 1234. S Moravským Krumlovem byly poprvé spojeny v roce 1848. Samostatnou obcí byly opět v letech 1869 až 1919. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

V Rakšicích se nachází kostel sv. Vavřince založený pravděpodobně ve 13. století. Jeho zvláštností je 3 m vysoká schránka na hostie. Přírodní zajímavostí je slepencová stráň Matézák, kde můžeme brzy zjara vidět kvést křivatec český, později hvězdnici zlatovlásek či kavyl vláskovitý. Jako přírodní památka jsou navrhovány Rakšické mokřady s několika druhy chráněných rostlin a živočichů. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Rokytná

Místní část Rokytná se rozkládá na ploše 293 ha v nadmořské výšce 250 m n. m. a žije zde necelých 200 obyvatel. Nejstarší osídlení Rokytné se uvádí v období neolitu. V 11. až 12. století se v místech Rokytné tyčilo hradiště Rokyten. Na místě dnešního kostela stávala již v roce 1190 kaple sv. Jana. Současný kostel je poprvé zmíněn v roce 1247. V roce 1734 vyhořel a po opravě byl vysvěcen na kostel sv. Leopolda. [Moravský Krumlov]

Turisty navštěvována bývá Mariánská studánka. Jedná se o novogotickou stavbu, ve které byla zřízena Lurdská jeskyně se soškou Panny Marie. Voda ze studánky byla považována za léčivou. [Moravský Krumlov]

V roce 2005 byly vyhlášeny jako národní přírodní rezervace Krumlovsko - rokytenské slepence. Nalezneme zde slepencové skály, polopřirozené lesy a skalní stepi s množstvím chráněných rostlin a živočichů. Nejvýznamnější chráněnou rostlinou je hvozdík moravský, dále např. řeřišničník skalní, kosatec nízký, devaterka rozprostřená. Ze vzácných živočichů se tu vyskytuje např. kudlanka nábožná, pestrokřídlec podražcový, velevrub malířský, ještěrka zelená, užovka obojková, strnad luční, sova pálená, dudek chocholatý. Významným krajinotvorným faktorem je řeka Rokytná. Přírodní rezervací vede naučná stezka, která je dlouhá asi 15 km. [Gruna, Reiter in Brücková, 2009]

Obr. 4 Krumlovsko - rokytenské slepence

Polánka

V Polánce žije zhruba 440 obyvatel na ploše 407 ha v nadmořské výšce 320 m n. m. Již ve 14. století patřila pánům z Lipé. Samostatnou obcí byla Polánka do roku 1976. Vlastní kapli se obci podařilo postavit až v roce 1842, ale ta nestačila potřebám občanů, proto byla v roce 1899 postavena kaple nová - kaple Narození Panny Marie. [Moravský Krumlov]

Přes Polánku vedla hlavní středověká cesta mezi Znojmem a Brnem, proto se zde vyskytovala zájezdní hospoda Pindulka, která však byla spíše hostincem s pochybnou pověstí.[Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Čermákovice

Čermákovice jsou menší vesnička o rozloze 531 ha, ležící v nadmořské výšce 361 m n. m. s 97 obyvateli. Zhruba půl kilometru od Čermákovic směrem na severozápad se nacházela samota Alinkov, kde prvně stával mlýn a v 16. století se zde usadili novokřtěnci, zvaní také habáni nebo toufaři. Za zmínku stojí i lípa, která v obci roste již od roku 1937 a připomíná úmrtí T. G. Masaryka. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Čermákovice, 2017]

Dobelice

Obec ležící v nadmořské výšce 255 m n. m. rozkládající se na ploše 400 ha, s počtem obyvatel 265, to jsou Dobelice. Půl kilometru jihozápadně od obce stávala do 15. století tvrz a osada nazývaná Ledvice. V současné době se zde nachází zajímavá botanická oblast, ve které můžeme zahlédnout např. křivatec český, koniklece, diviznu

brunátnou, růži bedrníkolistou aj. Další zajímavostí je přírodní rezervace Na Kocourkách, která vznikla usazeninami z třetihorního moře. Rezervace má stepní ráz, vyskytují se tu vzácné rostliny a živočichové, např. kosatec písečný, křivatec český, koniklec obecný. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Dobelice, 2017]

Dobřínsko

Dobřínsko má rozlohu 551 ha, nadmořskou výšku 290 m n. m. a počet obyvatel zhruba 398 a patří k nejstarším obcím na Znojemsku. První písemná zmínka je z roku 1131. Ve 13. století patřilo Dobřínsko templářskému řádu, který měl sídlo na hradě Templštýně. Nalézt zde můžeme kostel sv. Prokopa s pozdně románskými základy. Na vnější zdi kostela si můžeme všimnout náhrobníku z roku 1637. Od roku 1535 stával v Dobřínsku mlýn. Dnes nalezneme na místě jez a zbytky náhonu. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

Dolní Dubňany

V Dolních Dubňanech žije 485 obyvatel na ploše 813 ha v nadmořské výšce 335 m n. m. Nejstarší dochovanou stavbou v obci je kostel sv. Václava, který pochází ze 2. poloviny 13. století. Vystavit jej dali templáři. Během rekonstrukce kostela byly nalezeny čtyři křížové kameny. Při procházce údolím Dobřínského potoka můžeme začátkem jara vidět krásné koniklecové stráně. V roce 1982 byla v obci založena dechová hudba Dubňanka a od roku 1987 se vždy v červnu pořádá Festival dechových hudeb. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008, Obec Dolní Dubňany, 2017]

Džbánice

Džbánice se vyskytují v nadmořské výšce 321 m n. m., mají rozlohu 540 ha a počet obyvatel 151. Je doloženo, že již od 14. století stávala v obci tvrz. V letech 1957 bylo z části tvrze vybudováno JZD, v němž se nacházela výzkumná laboratoř pro živočišnou výrobu. V současné době patří tvrz několika majitelům a není veřejnosti přístupná. V roce 1937 byl nalezen u Džbánic hromadný hrob z doby kamenné s 12 kostrami ve skrčené poloze. Džbánickou zajímavostí také je, že v období protektorátu se tu v domě s číslem popisným 60 skrývala necelé dva roky manželka

a dcera československého generála Ludvíka Svobody, pozdějšího prezidenta republiky. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Džbánice]

Obr. 5 Pamětní medaile od Společnosti Ludvíka Svobody

Horní Dubňany

Katastrální výměra Horních Dubňan je 674 ha, nadmořská výška 348m n. m., počet obyvatel 302. Horní Dubňany byly osídleny již v době Velké Moravy a je možné, že se tehdy nazývaly Dubňany, protože zde rostly dubové lesy. V obci se nachází kostel sv. Petra a Pavla. V něm nalezneme zvon z roku 1653. U kostela jsou náhrobky pánů tulešického panství a náhrobní kámen zbrojmistra císařské armády. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

Jamolice

Jamolice leží v nadmořské výšce 350 m n. m., rozkládají se na ploše 1 296 ha a žije zde 447 obyvatel. Počátky obce jsou spojeny s templáři, kteří se tu v roce 1232 usadili. Nechali vystavět hrad Templštýn, který je zmiňovaný v roce 1298. Zříceninu jednoho z největších středověkých hradů na Moravě nalezneme u Jamolic dodnes. Templáři nechali v Jamolicích vystavět také gotický kostel s farou, který současnou podobu získal v roce 1818. Směrem na západ 1,5 km od Templštýna se nachází přírodní památka Bílá skála. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

Obr. 6 Templštýn

Kadov

Obec se vyskytuje v nadmořské výšce 277 m n. m., rozkládá se na 624 ha a čítá 142 obyvatel. Kadov dříve patřil k německé jazykové oblasti, před rokem 1945 tu žilo převážně německy mluvící obyvatelstvo. Po 2. světové válce byli všichni odsunuti a obec znovu osídlena. Na návrší nedaleko návsi stojí kostel sv. Filipa a Jakuba, který byl podle místní tradice v roce 1647 vyloupen Švédy. Hřbitovní brána je zdobena barokními sochami. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

Kubšice

Kubšice s počtem obyvatel 156 se rozkládají na ploše 401 ha v nadmořské výšce 208 m n. m. V okolí Kubšic byly nalezeny pozůstatky únětické kultury ze starší doby bronzové. Nalezlo se velké množství rohovce, který byl využíván k výrobě štípaných kamenných nástrojů. Ve středověku byly Kubšice významné produkcí vína, která dosáhla vrcholu před třicetiletou válkou. Vinice zanikly kvůli révokazu v 19. století. Mezi rokem 1545 a 1602 pobývali v obci novokřtěnci. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Petrovice

Petrovice mají rozlohu 464 ha, leží v nadmořské výšce 256 m n. m. a počet obyvatel je 353. Byly osídleny již od pravěku. V roce 1927 byl u Petrovic nalezen hromadný skříňový hrob ze starší doby kamenné s devíti skrčenci. Ve 13. až 15. století byly Petrovice významné pěstováním vinné révy. Obec také mívala horenské právo i s právem trestat na hrdle. Významnou petrovskou památkou je došková chalupa.

Na jižní Moravě se nacházejí pouze tři doškové chalupy, všechny jsou památkově chráněny. Chalupa představuje běžné obydlí domkařů, kteří byli chudší částí obyvatelstva. Malé místnosti byly postaveny z nepálených cihel tzv. vepřovic, střecha byla pokryta žitnou slámou. V chalupě nalezneme muzeum s předměty, které připomínají historii obce, regionu, také hospodářskou činnost a vybavení domácnosti našich předků. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Petrovice u Moravského Krumlova, 2017]

Obr. 7 Došková chalupa v Petrovicích

Rešice

Obcí v nadmořské výšce 314 m n. m., rozkládající se na ploše 942 ha s 343 obyvateli jsou Rešice. Dominantou Rešic je kaple sv. Jana Nepomuckého. Před barokní kaplí se nachází sedm soch světců z roku 1777. Další významnou památkou je zámek, který stojí na místě starší tvrze. Zámek pochází z konce 16. století, počátkem 18. století byl barokně přestavěn. Cestou od zámku k řece Rokytné můžeme míjet Hubertův dub, památkově chráněný strom, jehož stáří je odhadováno na 500 let. Z Rešic pocházejí Adolf Opálka a František Pospíšil. Adolf Opálka s Josefem Gabčíkem a Janem Kubišem provedli atentát na Reinharda Heydricha. Hrdiny československého zahraničního odboje připomíná pomník a pamětní desky na domech, v nichž žili. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Rešice, 2017]

Obr. 8 Kaple sv. Jana Nepomuckého v Rešicích

Rybníky

Vesnice nesoucí jméno podle velkého počtu rybníků v okolí, z nichž jeden se dochoval přímo v obci, se nachází v nadmořské výšce 242 m n. m. na 842 ha s 417 obyvateli. Historicky zajímavá je kaple sv. Markéty. Původně to byl románský kostel, postavený ve 13. století. Kvůli špatnému stavu byl kostel zbořen a presbytář upraven na kapli. Stavební materiál z kostelní lodi byl použit při stavbě kostela sv. Cyrila a Metoděje dostavěného v roce 1877. V obci se nachází Drápalův mlýn, postavený v roce 1804 v barokním slohu, který je využíván jako vinný sklep. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

Obr. 9 Kaple sv. Markéty v Rybníkách

Skalice

Obec Skalice má katastrální výměru 947 ha, nadmořskou výšku 230 m n. m. a 518 obyvatel. Skalice nesou název podle skal, kterých si můžeme v současné době

všimnout v lokalitě Hájek. V obci se nachází zámek z počátku 19. století. V současnosti v něm nalezneme domov důchodců. Před zámkem se nachází kašna se sousoším dvou delfínů. Projít se můžeme lipovou alejí k platanu javorolistému. Dominantou Skalice je sýpka z počátku 19. století. Zajímavostí je, že v obci bydleli výrobci po domácky zhotovených perleťových knoflíků. Úlomky perletě můžeme v obci vidět dodnes. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Skalice, 2010]

Trstěnice

Trstěnice mají 258 m n. m., 1 438 ha a 570 obyvatel. Archeologické nálezy dokládají, že obec byla osídlena již v mladší době kmenné. Významným nálezem je skříňový hrob únětické kultury z doby bronzové. Od roku 1560 byly Trstěnice sídlem novokřtěnců (habánů), kteří zde vybudovali společný dům, mlýn, pivovar aj. Na počátku třicetileté války byli vyhnáni. Pozůstatky jejich pobytu v obci nalezneme dodnes. Na návrší obce se tyčí kostel Povýšení sv. Kříže, jehož přestavba byla dokončena v roce 1807. V současné době lákají Trstěnice koupalištěm a ubytováním v chatkách. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Tulešice

V Tulešicích žije 187 obyvatel na ploše 729 ha v 304 m n. m. Zajímavou stavbou je barokní zámek z roku 1711 se zámeckým parkem. K zámku patřila přádelna, barvírna vlny, pivovar a jiné hospodářské budovy. Ze zámku se časem stal sociální ústav a v současné době je v soukromém vlastnictví. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Vedrovice

Vedrovice patří zřejmě k nejstarším osadám v regionu. V současné době mají 830 obyvatel, rozlohu 758 ha a nadmořskou výšku 256 m n. m. V obci se provádí od roku 1961 archeologický výzkum. Bylo zde nalezeno např. řadové pohřebiště z 11. – 12. století, „vedrovická Venuše“ střelického typu, skrčená kostra zřejmě významného válečníka, atd. Na základě zajímavé historie Vedrovic bylo v obci vybudováno muzeum a informační centrum. Další zajímavostí je větrné kolo, chráněná technická památka

z roku 1912. V obci nalezneme také kostel sv. Kunhuty. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Obec Vedrovice, 2014]

Obr. 10 Kostry skrčenců ve Vedrovicích

Vémyslice

Vémyslice jsou městysem rozkládajícím se na ploše 1 230 ha, v nadmořské výšce 255-391 m n. m. s 685 obyvateli. Část obce patřila od roku 1234 klášteru v Tišnově, od 16. století patřila klášteru zcela. Díky tomu získala obec významná privilegia, např. byli osvobozeni od roboty, měli právo vařit a prodávat pivo. Kostel Narození Panny Marie, který se tyčí na vyvýšeném místě uprostřed návsi je prvně zmiňovaný roku 1270. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009, Dobeš, Stoklasa, 2008]

4. 2 Místo, kde žiji: Jezeřany – Maršovice

Nyní jsme si představili všechny moravskokrumlovské obce a jejich zajímavosti. Obcí pro nás nejdůležitější jsou Jezeřany – Maršovice, proto je třeba se s nimi seznámit důkladněji.

Obec Jezeřany – Maršovice je malebná vesnička, která se nachází v Jihomoravském kraji, leží na severovýchodním okraji Znojemska. Ze severozápadní strany ji obklopuje Krumlovský les, z východu Dyjskosvratecký úval. Lokalizace pomocí GPS má souřadnice 49°1‘44“ severní šířky a 16°26‘14“ východní délky. Nadmořská výška obce je 240 m n. m., nejnižší místo má 210 m n. m., nejvyšší místo je 305 m n. m. Počet obyvatel se uvádí 755, z toho 366 žen a 389 mužů. Katastrální výměra Jezeřan – Maršovic je 1069 ha. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Území obce leží na rozhraní Karpat, region karpatská předhlubeň, a Českého masivu, region Brněnský masiv. Charakteristickými horninami pro území obce jsou křemenné štěrky, jemnozrnné písky, spraš, sprašová hlína, písčito-hlinitý až hlinito-písčitý sediment a smíšený sediment. Převažujícím půdním typem je černozem luvická a černozem černická. Černozem je úrodná půda, která vzniká na spraši a má velký obsah humusu. [Česká geologická služba]

Jezeřany – Maršovice spadají do teplé suché podnebné oblasti s mírnou zimou. Průměrné roční teploty jsou 8°C. Průměrné lednové teploty se pohybují mezi -1°C a -3°C, průměrné červencové teploty mezi 19°C a 20°C. Průměrné srážkový úhrn ve vegetačním období je 300 – 350 mm, v zimním období 200 – 300 mm. Zásoby podzemních vod jsou střední (1-10 $l.s^{-1}$). [Česká republika, 2008]

V okolí Jezeřan – Maršovic převládá krajina s ornou půdou, vinicemi, lidskými sídly a lesy. Jedná se o krajinu zemědělskou s převážně rostlinnou výrobou. Pěstují se zde obiloviny (především pšenice, kukuřice), dále řepka olejka, slunečnice, mák, vojtěška a vinná réva. Obec je zařazena do vinařské znojemské oblasti, miroslavsko-krumlovského rajónu. Co se sadařství týče, pěstují se jabloně, hrušně, meruňky, třešně, které jsou často zpracovány na výrobu domácí pálenky.

Les, který se u Jezeřan – Maršovic rozkládá je Moravskokrumlovský les. Převažuje zde dub letní, dub zimní, směsice habru a lípy. Část lesa je oplocena, jedná se o oboru Lesního závodu Židlochovice, která je s rozlohou 2 411ha třetí největší oborou v České republice. Chová se v ní zvěř jelení (jelen evropský), mufloní (muflon) a černá (prase divoké). Ze zajímavých zástupců rostlin můžeme v Krumlovském lese nalézt např. křivatec český, ostřici doubravní, dřín jarní, hvozdík pyšný, plamének přímý, atd. Z neobvyklých živočichů se zde vyskytují např. netopýr vousatý, budníček lesní, čáp černý, dudek chocholatý, skokan štíhlý, čolek velký, roháč obecný. [Gruna, Reiter in Brücková, 2009]

4. 2. 1 Historie

Jezeřany a Maršovice byly dříve dvě samostatné osady. V jednu obec se spojily až v roce 1960. Název Jezeřany pochází ze 12. století, kdy byla obec kolonizována. Je odvozován od staročeského „jezěřené“. „Jezěřené“ byli lidé, kteří bydleli u jezera či rybníku. Tehdy se v oblasti vyskytoval četný počet jezer a rybníků. Jméno Maršovice

je odvozeno z osobního staročeského jména Mareš. V průběhu času se obě jména měnila, např. Yezram, Jezeram, Jeřezany, Jeseran, Marspitz, Marssowicz, Marschovitz, Marešovice. [Eckl, 2006]

Maršovice získaly jako jedna z prvních vesnic na Moravě pečeť a znakové privilegium, a to v roce 1591. Na pečeti byly vyobrazeny dvě zkřížené motyky a pod nimi krojidlo pluhu. Na nejstarší dochované jezeřanské pečeti se nacházelo krojidlo pluhu a vinný hrozen. Od 5. prosince 2005 se mohou Jezeřany – Maršovice pyšnit vlastním obecním znakem a praporem. Na červenomodře polceném štítu je kosíř se zlatou rukojetí, krojidlo pluhu, zlatý vinný hrozen se stříbrným stonkem a pod nimi jsou dvě zkřížené motyky se zlatými násadami. [Eckl, 2006]

Okolní krajina Jezeřan – Maršovic byla od nepaměti osídlena lidmi, proto je zde prováděn od 70. let 20. století systematický archeologický výzkum. První obyvatelé se tu objevují již ve starší době kamenné, což dokazují pěstní klíny nalezeny u Dolních Kounic. Ve středním paleolitu zde pobývala kultura tzv. krumlovien, která pro výrobu nástrojů používala rohovec. V období mladšího paleolitu se zde nacházeli pravděpodobně poslední neandrtálci, po té se kraj vylidnil. Na počátku mladší doby kamenné se na našem území začali vyskytovat první zemědělci, lid tzv. kultury s lineární keramikou. Tito lidé již pěstovali plodiny, chovali dobytek, stavěli pevné domy a vyráběli keramiku. Archeologické doklady se nalezly především v blízkosti nedalekých Vedrovic. Dále byly nalezeny doklady o pobytu lidu kultury s moravskou malovanou keramikou. V pozdní době kamenné se na naše území dostávají kočovné kmeny lukostřelců. Z této doby byl nalezen hrob skrčeného 35letého muže s různými předměty. Archeologické nálezy dokládají také osídlení v době bronzové, kdy se na kopci Leskoun nacházelo opevněné hradiště. Ve starší době železné, v polovině 1. tisíciletí př. Kr., na našem území pobývali Keltové, které následně vystřídaly germánské kmeny. Poté nastává období stěhování národů, které se ani našemu území nevyhnulo. V 6. století zde pobývají Slované. V 9. století se nacházelo v této oblasti sídliště, později i pohřebiště. V Krumlovském lese je od doby kamenné doložena těžba rohovce, která však zůstává pro archeology záhadou. Produkovali možná až milion z části hotových artefaktů, které nechali ležet na místě. Archeologové doposud nezjistili, proč pravěcí lidé vynakládali tolik zbytečné námahy. [Eckl, 2006]

První písemná zmínka o Jezeřanech pochází z roku 1306. Jezeřany patřily ke klášteru premonstrátek v Dolních Kounicích. Nadřazený jim byl klášter v Želivu. Od roku 1540 do 90. let 16. století náležela obec Václavu Černohorskému z Boskovic. Poté obec vlastnili premonstráti ze Strahova, od roku 1687 byla připojena ke statku v Branišovicích a od roku 1782 byla prodána Lichtenštejnům. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Dějiny Maršovic jsou také spjaty s premonstrátským klášterem Rosa Coeli v Dolních Kounicích. První písemná zmínka pochází z roku 1356 za vlastnictví Mareše ze Cvrčovic a Hereše z Kounic, Ti však museli obec klášteru vrátit. V 16. a 17. století Maršovice vlastnili Žabkové z Limberka, Žalkovští ze Žalkovic, Jurmanové z Krásenska, Jan Kataryn z Kataru a Jankovští z Vlašimi. V roce 1649 koupil Maršovice Ferdinand z Lichtenštejna a věnoval je klášteru pavlínů v Moravském Krumlově. V roce 1786 byly připojeny k bohutickému panství. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Na počátku 19. století byly Jezeřany a Maršovice poznamenány válkami, ať už Napoleonovou bitvou u Slavkova či jinými. Vojska táhla přes Jezeřany i Maršovice a brala vše, co potřebovala, od jídla přes včelíny, vozy až po výplatné. Procházející vojska s sebou počátkem 30. let přinesla epidemii cholery, při které zahynulo 37 obyvatel. Druhá vlna epidemie propukla v roce 1885 a vyžádala si 26 životů. Když propukla 1. světová válka, nastoupilo do aktivní válečné služby postupně celkem 107 jezeřanských mužů, kolik nastoupilo mužů maršovických není známo Na práci ve vesnicích zůstali jen staří lidé, ženy a děti. Za nezvěstné bylo prohlášeno 5 mužů a na frontě padlo 14 mužů z Jezeřan. Do Maršovic se nevrátilo mužů 15. [Eckl, 2006]

V období první republiky žily obce bohatým kulturním a spolkovým životem, postupně byly elektrifikovány. Situace v obcích se začala měnit s rokem 1938. Obě obce se náhle ocitly v pohraničí, jen několik set metrů od hranice. 20. dubna 1945 obsadilo Jezeřany a Maršovice 1200 až 1500 Němců. Osvobozeny byly 8. května 1945. [Eckl, 2006]

4. 2. 2 Památky v obci

Na památky, které se v obci nacházejí, jsou místní obyvatelé hrdí, především na kostel sv. Cyrila a Metoděje, na jehož stavbě i vybavení se podíleli jejich předkové.

Kostel sv. Cyrila a Metoděje

Kostel se začal stavět v roce 1936 na náklady maršovického rodáka Martina Ruibara, jehož syn zemřel v 1. světové válce. Stavbu projektoval a řídil Jaroslav Jungmann. Stavební práce byly dokončeny ještě v prosinci 1936. Tři zvony, oltář Cyrila a Metoděje, obrazy křížové cesty a věžní hodiny kostelu věnoval Martin Ruibar, ostatní vybavení darovali občané z Jezeřan i Maršovic. Kostel byl posvěcen v roce 1937 biskupem Dr. Josefem Kupkou za účasti 2000 lidí. [Dobeš, Stoklasa, 2008]

Obr. 11 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Jezeřanech - Maršovicích

Kaple sv. Jana Nepomuckého

Kaple stojí na návsi v Maršovicích a nalezneme v ní pozdně barokní sochu sv. Jana Nepomuckého. Byla postavena v 50. letech 19. století. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Kaplička sv. Marka

Sv. Marek je patronem obce a jemu věnovaná kaplička se nachází v Jezeřanech od 80. let 19. století. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

Smírčí kámen

Smírčí kámen má podle lidové tradice připomínat střet moravských a českých Přemyslovců v roce 1185. [Mikroregion Moravskokrumlovsko, 2009]

4. 2. 3 Kulturní život v obci

O kulturní život v obci se starají místní spolky, obec a aktivní občané. Mezi první akce v roce vždy patří plesy. Pobavit se můžete na reprezentačním plese, sportovním plese či hasičském plese. Pro děti bývá připraven maškarní karneval. Období plesů je zakončeno tradičním masopustem, který připravuje obec ve spolupráci

s místními občany. Při obchůzce po vesnici můžete zahlédnout tradiční, ale i novodobé masky, ochutnat zabíjačkové speciality, Boží milosti, koblihy či kraple a popít vínko od místních vinařů. Při večerní zábavě se o zábavu stará cimbálová muzika. Další udržovanou tradicí jsou Velikonoce. Od Zeleného čtvrtka do Bílé soboty hrkají chlapci po vesnici s hrkači a klapači. O Velikonočním pondělí pak chodí „na mrskut“. V červnu se již všechny děti těší na Den dětí, který se v obci koná dvakrát. Školská rada při ZŠ a MŠ pravidelně připravuje pro děti soutěživé odpoledne s odměnami. Stejně tak se na Dni dětí podílí Myslivecké sdružení Sobotka, které pořádá soutěže v areálu střelnice. Významnou akcí je Cyrilometodějská pouť. Pouť byla dříve organizována místní KDU-ČSL a od roku 2000 se na pořádání podílí mládež. Cyrilometodějská pouť začíná průvodem chasy po obci, pokračuje předtancováním besed (např. Českou besedou či Moravskou besedou) a je završena večerní zábavou. V předprázdninovém čase se pravidelně svádí souboj mezi hasičskými týmy v požárním útoku „O pohár obce“. Další velice významnou akcí jsou Svatováclavské hody. Hody se konají vždy poslední víkend v září. Při této příležitosti je chasa oděna do místního kroje. S myšlenkou vlastního kroje přišel Petr Eckl a Ludmila Vodičková v roce 1997. Tím začalo pátrání v knihách, sbírkách, muzeích a po odbornících. Cesta to byla trnitá, ale nakonec jim velice pomohla paní Miroslava Ludvíková, která působila v Etnografickém ústavu. Paní Ludvíková stanovila podobu kroje, který byl charakteristický pro určitou oblast, ne přímo pro obec. První podoba kroje byla představena v roce 2000. V roce 2001 ještě došlo k úpravám, které daly kroji současnou podobu. [Čápová, 2010]

Obr. 12 Jezeřansko-maršovická krojovaná chasa

V září se také koná výstava drobných hospodářských zvířat v areálu Českého svazu chovatelů. Poslední akcí, která se během roku uskuteční, je Živý betlém,

který pořádá obec a vystupují v něm děti ze základní školy a mládež. V průběhu celého roku podporují místní fanoušci fotbalová mužstva. Kulturně založení občané navštěvují ochotnický divadelní soubor Pod parou či si poslechnou pěvecký sbor Cantamus Corde. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Myslivecké sdružení Sobotka

Počátky mysliveckého sdružení začínají již u samostatného Mysliveckého sdružení Jezeřany a Mysliveckého sdružení Maršovice. Tato sdružení se v 60. letech spojila a vzniklo Myslivecké sdružení Jezeřany – Maršovice, jehož působení trvalo do roku 1979. Poté se sdružení spojilo s Mysliveckým sdružením Vedrovice a do roku 2003 působilo pod názvem Myslivecké sdružení Leskoun Vedrovice. Po rozdělení tohoto sdružení funguje do současné doby Myslivecké sdružení Sobotka Jezeřany – Maršovice. V roce 2000 byla na Sobotce založena broková střelnice a v roce 2004 byla rozšířena o malorážkové střeliště. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

V současné době čítá Myslivecké sdružení Sobotka patnáct členů. Honitba, kterou mají na starost, se rozkládá na ploše 936 ha (877 ha pole, 59 ha lesa). Zvěř, která se zde vyskytuje je především srnčí zvěř a zvěř drobná, přechodně zvěř černá. Nalézt zde můžeme i vzácné živočichy, např. dudka chocholatého, vlhu pestrou, sýčka obecného, výra velkého, sovici sněžnou. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Úkolem sdružení je péče o zvěř, především přikrmování zvěře a doplňování vody, protože zde chybí přirozený vodní zdroj, a ochrana přírody. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Pěvecký sbor Cantamus Corde

Počátky hudebního života v Jezeřanech – Maršovicích jsou spjaty s farností v Loděnicích. Až se stavbou kostela sv, Cyrila a Metoděje vznikají předpoklady pro samostatnou hudební činnost. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Smíšený sbor vznikl v roce 2007 ze sboru, který působil v římskokatolické farnosti v Loděnicích. Sbor navštěvuje 15 členů, kteří se věnují především duchovní hudbě, ale také hudbě klasické, lidové a černošským spirituálům. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Sbor dobrovolných hasičů Jezeřany – Maršovice

Dobrovolný hasičský sbor v Jezeřanech byl založen v roce 1925. Ještě v tomtéž roce si hasiči postavili hasičskou zbrojnici a postupně začali svůj sbor materiálně vybavovat. Dobrovolní hasiči se starali především o prevenci. Konala se také pravidelná cvičení na návsi, při kterých získávali zručnost a zkušenosti. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

V Maršovicích byl hasičský sbor založen o něco později, v roce 1941, a to z vládního nařízení. Počet dobrovolně přihlášených členů nestačil, proto byli členové sboru jmenováni na rozkaz Zemské hasičské jednoty. Také maršovičtí hasiči si postavili hasičskou zbrojnici a kromě prevence a pravidelného cvičení drželi tzv. žňové hlídky. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Oba sbory byly sloučeny v roce 1968, kdy došlo k reorganizaci. V té době spousta členů sbor opustila, ale na jejich místa nastoupili mladí hasiči. Dobrovolný hasičský sbor funguje i v současné době. Nyní se dobrovolní hasiči starají o prevenci, pomáhají, vyjíždějí k zásahům a ve svém volném čase se věnují požárnímu sportu. Sportovní družstva jsou rozdělena na muže, starší žáky, mladší žáky a všichni se mohou pyšnit dobrými výsledky. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

Tělovýchovná jednota Jezeřany – Maršovice

V roce 1957 byla založena Tělovýchovná jednota Jezeřany – Maršovice. V současné době je jednota zaměřena především na oddíl kopané. Celkem má 191 členů, z toho je 36 členů mladších 18-ti let. Mužstva tělovýchovné jednoty jsou rozdělena na Muži A, kteří hrají okresní přebor Znojmo, Muži B hrající ve IV. B třídě, mladší žáci a přípravka mladší. [Jezeřany – Maršovice, 2008 - 2015]

4. 3 Tradice na Moravskokrumlovsku

Na každé vesnici se dodržují zvyky a tradice, na některé méně, na jiné více. Ať tak či onak, můžeme v poslední době zaznamenat o tradice a zvyky větší zájem. Lidé si začínají uvědomovat, že udržování tradic je pro nás důležité, dává nám řád, pocit, že někam patříme. Ve spoustě vesnic se začaly tradice obnovovat, či naopak utvářet nové. A jaké zvyky a tradice se dodržují na Moravskokrumlovsku?

Prvním významnějším zvykem je masopust. Je to jakýsi předěl mezi zimním obdobím a obdobím probouzení se přírody. Začíná po Třech králích a končí v úterý před popeleční středou. Masopust je složeno ze slov maso a půst, což vyjadřovalo období zdrženlivosti v jídle a zábavách. Krajové označení masopustu je též ostatky, protože se masopust vztahoval spíše na poslední dny tohoto období. K masopustu neodmyslitelně patří průvod masek. Masky vycházejí z kultu mrtvých, protože pochovaní předkové měli zajistit a ochránit budoucí úrodu. Masky pak chodí od domu k domu se zpěvem a tancem. Mezi maskami nesměl chybět medvěd, nevěsta, kominík, čert či smrt. Tradiční pochoutkou jsou masopustní koblihy nebo „křehóčke“, jak se na moravskokrumlovsku označují Boží milosti. Samozřejmostí je také zabíjačka. Veselí pokračovalo večerní zábavou, která trvala do půlnoci. Muzikanti dohráli a pochovala se basa. Tím začal čtyřicetidenní půst a doba rozjímání. S masopustem se můžeme i v současné době setkat např. v Jezeřanech – Maršovicích, Vedrovicích, Petrovicích. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Označení Svátky jara se používá pro Velikonoce. Jsou to nejvýznamnější svátky křesťanské církve, které se formovaly společně s rolnickými tradicemi. Slaví se vždy první neděli po jarním úplňku v rozmezí od 22. března do 25. dubna. Předchází jim období čtyřicetidenního půstu. I do tohoto období spadají různé tradice. Nejznámější se týká Smrtné neděle, páté velikonoční neděle. Na Smrtnou neděli obcházely dívky vesnici se Smrtkou, Smrtolkou, Morenou, Mařenou či Mořenou. Smrtka je figura ze slámy a hadrů připevněná na tyči nebo přehnutá sláma na polovinu, v přehybu svázaná, tak aby přehyb vytvořil „hlavu“. V Petrovicích, Horních Dubňanech či Rešicích strojili Smrtku do kroje. Ráno, když byla Smrtka nastrojená, vydala se svátečně oblečená děvčata na obchůzku po vesnici. Např. v Bohuticích šla děvčata v naškrobené bílé sukni a černých kacabajkách. Smrtku nesly většinou dvě dívky, které se v průvodu různě vystřídaly. Pouze v Dolních Dubňanech a Jamolicích nesla Smrtku jen jedna dívka. Dívky zpívaly a navštěvovaly dům od domu. Hospodyně je vždy podarovaly. V Rybníkách děti prosily „trošku moučky na křehoučky“, mouku na boží milosti. Po obchůzce se Smrtka odstrojila a hodila do vody, někde ji spálili. Tento zvyk symbolizoval vyhánění zimy. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Poslední týden před Velikonocemi začíná Pašijový týden. Na Modré pondělí a Žluté úterý se uklízelo. Ve Škaredou středu se nesměl nikdo mračit, říkalo se jí

také Sazometná středa, probíhal úklid a očista celého domu. Zelený čtvrtek je nazýván podle zeleného roucha, které míval v tento den kněz, či podle toho, že se jedly zelené pokrmy. Na Zelený čtvrtek den „odlétají“ zvony do Říma. Místo zvonění se chodilo ráno, v poledne, večer a na Velký pátek i ve tři hodiny odpoledne hrkat. Hrkání měli na starost chlapci. Ti si zvolili dva vedoucí, kterým se říkalo „páni“ v Dobelicích, Horních Dubňanech, Lesonicích či Vémyslicích, „párovači“ v Dobřínsku, Jamolicích, Tavíkovicích, „poručníci“ v Dolních Dubňanech, Moravském Krumlově, Rakšicích, Rokytné, „děliči“ v Rybníkách a „kaprháli“ v Rešicích. Chlapci chodili s hrkačkami na způsob trakaře, klapačkami a klasickými hrkačkami. Za hrkání se vybírala vejce a peníze. Věřilo se, že zvuk hrkaček vyhání z domu vše zlé. Následoval Velký pátek, který je spjatý s ukřižováním Ježíše Krista. Byl to nejsmutnější den v celém roce. Nesmělo se pracovat a žádným způsobem hýbat se zemí. Říká se, že se v tento den země otevírá, vydává své poklady. Veselejším dnem byla Bílá sobota, byl to den Vzkříšení. V kostelech se světil tzv. nový oheň a končil půst. Také se vracely zvony z Říma. Boží hod velikonoční připadl na neděli. Jedná se o radostný den, slaví se Ježíšovo zmrtvýchvstání. V kostelech se světí pokrmy, které se jedí v úzkém rodinném kruhu, což mělo tmelit rodinu. Na Velikonoční pondělí chodili chlapci z Moravskokrumlovska mrskat žilou děvčata. Dopoledne šli malí a odpoledne velcí chlapci. Děvčata se vykupovala malovanými vejci. Na Moravskokrumlovsku se pojem kraslice rozšířil až postupem času, používalo se spíše spojení malovaná vajíčka. Co se zdobení vajíček týče, bylo nejčastější barvení cibulovými slupkami, voskem, či vypalování lučavkou. V Dolních Dubňanech, Jamolicích nebo Trstěnicích byla známá také technika vyškrabávání. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Po Velikonocích následovalo Pálení čarodějnic známé také jako Filipojakubská či Valpružina noc. To připadalo z noci 30. dubna na 1. května. Je to noc kouzel, o které mají zlé síly větší moc. Proto se lidé snažili ochránit svá hospodářství a domovy před vším zlým, i před čarodějnicemi. Dobytek se vyháněl poprvé v roce na pastvu a byl ohroženější. Lidé proto během dne prováděli jarní úklid především chlévů a dvora. Nečistoty a vše nepotřebné poté večer obřadně pálili. Než padla tma, vyzdobili si svá obydlí a hospodářské budovy pichlavými snítkami, jeřabinami, černým bezem a březovými ratolestmi, které zastrkávali do střech, k oknům a dveřím, aby se o ně čarodějnice zranily či zdržely. Na těle nebo v oknech a dveřích visel česnek,

který chránil před uhranutím. Na ochranu před zlými silami se také zapalovaly na vyvýšených místech ohně. Na hranici, do které se zapíchla figurína čarodějnice, nesměl chybět jalovec. Vysoko do vzduchu se vyhazovala hořící košťata. Pálení čarodějnic charakterizovalo očistu přírody, lidí a zvířat. [Mačuda, 2015, Trnková, 2016]

Jakmile dohořela hranice, začala se mládež připravovat na další den, 1. máj, a pustila se do stavění máje. Máj byla nejčastěji z jehličnanu, konkrétně ze smrku. Byl jí ponechaný jen vršek, kmen byl zbaven kůry a zelená část se zdobila pentlemi i šátky. K vršku byl připevněn věnec z chvojí, který byl také ozdoben. Přes noc se máj musela hlídat, protože přespolní se ji snažili podřezat a ukrást. O Filipskojakubské noci zastrkávali chlapci z Moravskokrumlovska malé májky do komínů děvčat, která si vyvolili. Jednalo se o břízky ozdobené pentlemi. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

V období mariánských svátků, Svatodušních svátků, o Božím těle a po celý květen se vydávaly skupiny věřících na poutě, aby byly vyslyšeny jejich prosby, motlitby a díky. Dělo se tak na posvátných místech, kde se stal nějaký zázrak či se zjevil svatý. Tato místa jsou nazývána poutními. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

21. června nastává léto a slunovrat. Slunce začíná slábnout, proto se předkové snažili pomocí rituálů zapalováním ohně dodat slunci sílu. Pro štěstí se pověsil na dveře věnec z letního kvítí a v oknech hořely svíce. Postupem času se oslava slunovratu změnila ve svatojánskou noc. Zvyky však zůstaly zachovány. [Trnková, 2016]

Na sklonku léta se konaly dožínky, což jsou slavnosti sklizně obilí, které začínaly s odvozem posledního svazku obilí z pole. Na Moravskokrumlovsku, když skončila práce na poli, přinesli ženci hospodáři a hospodyni věnec z obilí. Věřilo se, že má věnec kouzelnou moc, že uzdravuje a ovlivňuje úrodu. Věnec předávala nejpěknější a nejvýřečnější žnečka. Potom se věnec zavěsil v síni domu, kde zůstal do Štědrého dne. Po žních se konala obchůzka krále s královnou, kteří byli oblečeni do bílých šatů a královna měla hedvábný věnec. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

V období okolo svatého Rufa (27.8.) začínaly na vesnicích posvícení a hody, které končívaly většinou na svatého Martina (11.11.). Název posvícení je odvozen od posvěcení kostela. Pojmenování hody označovalo svátek doprovázený hostinou. Tyto události byly spojeny s bohatými hostinami, obřadním pečivem a svátečními pokrmy, se zvyky, zábavou, lidovými písněmi, tanci a svátečními kroji. Hody jsou

dodnes ve většině obcí považovány za největší událost roku. Připravuje se na ně celá vesnice. Před hody se v domácnostech uklízí, upravuje se náves, nakupují se nové šaty i boty. V každé vesnici probíhají hody jinak, je možné, že nikde nenaleznete totožné hody. Co však na hodech v žádné vesnici nesmí chybět je máj, kterou se každá vesnice pyšnila. Ta stojí v prostřed místa, které je určeno k tanci a zábavě, na Moravskokrumlovsku je označováno jako „plac“. Nejdůležitějšími osobami na hodech byli „stárci“ se svými „stárkami“. Říkalo se jim tak, protože se o vše starali a nesli za celé hody zodpovědnost. Ostatní v chase se nazývali „mládenci“ a „družičky“. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Podzim je, mimo jiné, spojen se svátkem Svatého Martina (11.11.), o kterém se traduje legenda. Martin byl voják, který pocházel z Itálie. Jednou, když projížděl v zimě na bílém koni městem, potkal žebráka, kterému byla zima. Zželelo se mu ho, a proto rozťal svůj plášť na půl a polovinu pláště mu daroval. Druhý den se mu zjevil Ježíš oděný do poloviny jeho pláště. To přimělo Martina opustit vojsko a dát se na život poustevníka. Později byl zvolen biskupem a po smrti prohlášen za svatého. Svatý Martin je ochráncem vojáků, koní, kovářů a dalších řemeslníků, i domácích zvířat, zejména hus. Na svatého Martina se pekly rohlíky, tzv. podkovy, nadívané povidly, mákem a ořechy. Na stole nesměla chybět ani svatomartinská husa. Podle ní se dříve věštilo počasí. Říká se, že Martina husy při kázání rušily, a proto skončily na pekáči. Ale také, že prozradily Martina, když se skrýval v kurníku před jmenováním na biskupa. Svatomartinský svátek uzavíral hospodářský rok. Čeleď a obecní zaměstnanci dostávali mzdu a naturálie, sepisovaly se nové smlouvy. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

První nedělí po 26. listopadu začíná předvánoční období, advent. Jedná se o čtyři neděle, ve kterých se lidé připravují na oslavu Kristova narození. Je to období půstu, střídmého oblékání, zákazu tanečních zábav, častějších motliteb a bohoslužeb. Lidé se scházeli ke společnému předení lnu, draní peří a besedám. Vyprávěly se u toho pohádky, příběhy o strašidlech, zázracích, zpívalo se, hrály se hry. Muži opravovali náčiní, pletli košíky i drobné předměty ze slámy, připravovali se na jaro. [Mačuda, 2015]

Řadu adventních obchůzek zahajoval svátek Svaté Barbory (4.12.). Na Moravskokrumlovsku chodila v tento den žena přestrojená za barborku. Oblečená

byla do bílých šatů či prostěradel, v ruce držela metlu nebo štětku. Děti podle zásluhy odměnila nebo potrestala. Na svatou Barboru je zvykem nařezat si větvičky, tzv. barborky. Nejčastěji se jedná o větvičky z třešně. Děvče by mělo po setmění větvičku utrhnout zuby a zalévat ji vodou z úst. Pokud větvička na Štědrý den vykvetla, mohla se dívka v příštím roce vdávat. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Po svaté Barboře se slavil svátek Svatého Mikuláše (6.12.). Svatý Mikuláš po smrti svých rodičů rozdal všechen majetek chudým a vydal se na cestu do Palestiny. Ve městě Myra v tu dobu zemřel biskup. Tamní lidé neměli vhodného nástupce, a proto se rozhodli, že se jím stane kněz, který vstoupí jako první do chrámu. Tím prvním byl Mikuláš. Mikuláš byl velice štědrý. Doslechl se o kupci, který je zadlužený a jedinou možností jeho vykoupení bylo prodat své tři dcery do nevěstince. Po tři noci Mikuláš vhazoval do ložnice děvčat peníze, za které se kupec vykoupil. Svatý Mikuláš se stal ochráncem námořníků, rybářů, mlynářů, obchodníků, rolníků, pastýřů, chudých i dětí. V předvečer jeho svátku (5.12.) obcházely vesnicemi maškary, např. koník, smrt, medvěd, které se chovaly rozpustile a nevázaně, což pohoršovalo církev. Později tyto maškary nahradil Mikuláš s čertem a andělem, kteří dětem nakládali ořechy, jablka, cukroví, pečivo, výjimečně fíky a svatojánský chléb. Čert děti strašil. Děti se musely pomodlit, přednést básničku či písničku nebo prokázat školní znalosti. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Posledním významnějším svátkem před Štědrým večerem, který se v některých vesnicích zachoval dodnes, je svátek Svaté Lucie (13.12.). Legenda o Lucii povídá, že byla velmi zbožná a chtěla zasvětit svůj život Bohu. Rodiče ji však chtěli provdat. Nakonec matka svolila, že se Lucie vdát nemusí, ale ženich se s tím nesmířil a Lucie měla být odvezena do nevěstince. Vůz, do kterého Lucie nasedla, se ale z místa ani nehnul. Nakonec byla uvrhnuta do vězení, kde jí kat probodl hrdlo. V lidových tradicích Lucie vystupuje jako ochránkyně před čarodějnicemi. Na den svaté Lucie se zahajoval dvanáctidenní cyklus předpovědí počasí na příští rok. Nejznámějším zvykem byla opět obchůzka maškar po vesnici, při které se prováděla očista domů, kontrola dodržování zákazu předení a pravidel půstu. Vesnici obcházely ženy zvané Lucky nebo Lucy oděné do bílých šatů, se zamoučeným obličejem, v ruce držely peroutku z husího brku. Lucka nemluvila, kontrolovala, jak má hospodyně uklizeno a peroutkou

ometala obrazy, police, skříně, vymetala prach i všechno zlé. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Nejočekávanějším a nejvýznamnějším svátkem dodnes je Štědrý den (24.12.). Štědrovečerní zvyky a obyčeje mají své počátky v době pohanské. Později však byly překryty svátky křesťanskými. Některé pohanské zvyky přetrvaly dodnes či byly křesťanstvím převzaty. Celý den je opředen kouzly a tajemstvími. V domácnostech se stěny kropily svěcenou vodou a kouty vykuřovaly kadidlem. Podobně se očisťovaly stáje a komory. Svěcená voda, která zbyla, i kadidlo byly vhozeny do ohně. Dům i jeho obyvatelé včetně dobytka tak měli být celý rok chráněni před neštěstím a zlými silami. Zvykem bylo, že se v tento den nic nepůjčovalo, aby se předešlo čarování nepřejících osob. Celý den se držel půst. Kdo jej dodržel, měl za odměnu vidět zlaté prasátko. Pouze malým dětem směly matky schovat z předešlého dne krajíc chleba nebo uvařit trochu kaše. Po setmění vždy začínala slavnostní večeře. Pokud někdo začal s večeří dříve, než vyšla první hvězda nebo než se rozsvítilo v prvním okně, znamenalo to neštěstí. V domě, ve kterém se rozsvítila lampa jako první, se mělo v příštím roce držet nejvíce blech. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Po zapálení lampy se na zdech hledaly stíny. Kdo neměl stín ihned dlouhý, měl mít života namále. U stolu se měl sejít sudý počet stolovníků, jinak do roka někdo zemřel. Jídlo na stole mělo evokovat hojnost a bohatství, nesměl tam chybět med, který zajistil přítomným pevné zdraví. Nejčastějším pokrmem byla čočková polévka, houbová omáčka a krupičná kaše. Ryba se na štědrovečerní stůl dostávala až v pozdější době, někdy před rokem 1945. Zbytky od večeře se většinou nosily do sadu pod stromy, aby dobře rodily. I dobytek dostával dobroty na přilepšenou, např. krávy kousek vánočky, aby dobře dojily a houser s kohoutem kus chleba s česnekem, aby dobře štípali. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Po večeři přinesl Ježíšek stromeček a dárky. Stromeček byl zdoben sušeným ovocem, jablky, ořechy, perníčky a svíčkami. První vánoční stromky se objevují až ve třetí třetině 19. století. Dárků většinou bylo poskrovnu, často přinesl Ježíšek jen vánoční stromeček. Na Štědrý večer byli lidé vzhůru až do půlnoci. V tuto hodinu se budily i malé děti, aby se pomodlily. Čas si lidé krátili věštěním budoucnosti. Rozkrajovali jablka, kdy hvězdička uvnitř předpovídala zdraví, vyhnilé jablko, či křížek nemoc nebo smrt. Pouštěli po vodě ořechové skořápky. Pokud lodička odplouvala, mělo

jít děvče do světa, pokud stála na místě, zůstalo děvče doma. Když se dvě lodičky přiblížily, mohla se strojit svatba, když pluly lodičky od sebe, naděje na trvalý vztah se rozplynuly. Za hlavu se házely slupky z jablek, které vytvořily počáteční písmeno budoucího ženicha či nevěsty. Házel se také pantofel, který špicí ke dveřím předpovídal, že se děvče vyvdá z domu. Děvčata klepala na kurník, zda se ozve kohout, to znamenalo, že do roka bude svatba. Dalším zvykem bylo tahání polena. Když si děvče vytáhlo pěkné rovné poleno, mělo pohledného muže. Pokud bylo poleno křivé a sukovité, byl muž hrbatý a kulhavý. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Po Štědrém dnu nastává Boží hod vánoční (26.12.). Boží hod vánoční se trávil pouze v rodinném kruhu a to rozjímáním, motlitbami a návštěvou kostela, nesmělo se pracovat. Na svatého Štěpána se světil v kostelech oves. Svatý Štěpán byl patronem koní, proto byla celý den věnována koním mimořádná pozornost a péče. Lidé se v tento den navštěvovali či poseděli v hostinci. Malé děti chodívaly po koledě. Ženy měly svým mužům ráno podat kalhoty a tím jim vyjádřit svoji poslušnost v příštím roce. Muži se jim za to měli odvděčit pohoštěním a nějakým dárkem. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009]

Další den, na svátek Svatého Jana Evangelisty (27.12.), se světilo víno. Doma se mohl posvěceného vína každý z rodiny napít. Zbytek se dolil do sudu k nejlepšímu vínu, které se pilo při zvláštních příležitostech. [Mačuda, 2015]

Silvestr (31.12.) dříve nebýval nijak významným dnem. Byl spíše vnímán

jako předvečer Nového roku. V domácnostech se věštilo, vykuřovala se stavení a chlévy, aby se ochránily před zlými silami. [Mačuda, 2015]

Jak bylo na Nový rok (1.1.), tak mělo být celý rok, proto ráno sedla celá rodina společně ke snídani, aby panovala po celý rok svornost. Lidé se vyhýbali zlosti, hněvu a nepřátelství. Podle toho, kdo první vkročil do stavení, věštilo se, jaký nový rok bude. Vstoupilo-li děvče nebo dítě, byl rok šťastný, mládenec přinesl veselost, těhotná žena nemoc. Nikde nesmělo viset prádlo, protože ten komu patřilo, by onemocněl nebo i zemřel. [Mačuda, 2015] Nesměla se jíst jídla připravená z drůbeže, ryby nebo ze zajíce, aby neuletělo, neuplavalo či neuteklo štěstí. Naopak se jedla čočka, která měla přinést peníze a prase jako symbol štěstí. Kdo se oblékl do nového, měl se cítit celý rok jako znovuzrozený. [Trnková, 2016]

Tři králové (6.1.) završují vánoční období. Odstrojuje se vánoční stromeček, poklízí se vánoční výzdoba. Jedná se o původní starokřesťanský svátek. Říká se, že když se na nebi objevila jasná hvězda, vydali se Kašpar, Melichar a Baltazar do Betléma za narozeným Ježíškem. Byli to tři mudrcové z východu, kteří se zabývali pozorováním hvězd. Ježíškovi přinesli dary – kadidlo, které navozuje slavnostní náladu, zlato, což je symbol bohatství a myrhu, která má léčebné účinky. V tento den byl Ježíš pokřtěn. V lidovém pojetí byli Tři králové chápáni jako ochránci před zlými silami, špatným počasím, nemocemi a patroni cestujících. V tento den se v kostelech světila sůl, křída a voda. Posvěcená tříkrálová voda prý měla kouzelnou moc. Hospodyně s ní pokropily dům i chlévy, před spaním se jí všichni napili, trocha se dala ke dveřím a zbytek se uchovával po celý rok. Posvěcená sůl se dávala kravám po otelení a přidávala se i do mléka před stloukáním. Svěcenou křídou se psalo na dveře K + M + B, což znamená Christus mansionem Benedikt, Kristus žehnej tomuto domu, a letopočet. Tím měl být dům chráněn od všeho zlého po celý rok. Po obchůzce chodili tři chlapci bíle odění s korunkami na hlavě, třetí měl začerněný obličej. Zpívali a koledovali. V současné době je obchůzka Tří králů především spojena s charitativními sbírkami. [Mačuda, 2015, Šottnerová, 2009, Trnková, 2016]

Shrnutí

Teoretická část nám poskytla východisko pro část praktickou. Z úvodních informací jsme se dozvěděli, co lze považovat za region. Víme, jakým způsobem pracovat s RVP ZV, ve kterých vzdělávacích oblastech se regionální tematika nachází, popř. kam je vhodné ji zařadit. Tyto poznatky využijeme při přípravách jednotlivých hodin. Dále jsme získali povědomí o mikroregionu Moravskokrumlovsko. Při bližším studiu mikroregionu a jeho kulturních památek jsem byla překvapená jaké nepřeberné množství tradic se na Moravskokrumlovsku udržovalo a jak bohatá je jeho historie. Z těchto tradic lze čerpat inspiraci pro práci s dětmi, posílit jejich kulturní rozvoj, vztah k regionu, domovu a rodné obci. Získané poznatky jsme využili při tvorbě výtvarných námětů. Teoretickou část diplomové práce můžeme využít i v jiných předmětech, např. přírodověda, vlastivěda.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Výtvarné náměty

Mnoho lidí v dnešní uspěchané moderní době přehlíží vše krásné kolem sebe – přírodu, krajinu, památky, architekturu, drobné detaily, které dělají náš národ národem. Dospělí výše zmíněné věci nevědomky ignorují a dětem tento pohled na svět nemá kdo předávat. I když RVP ZV dává učitelům v mnoha věcech volnou ruku, pracuje se podle mého názoru s regionální tematikou málo, někde téměř vůbec. Prostřednictvím diplomové práce bych chtěla změnit náhled na regionální tematiku nebo nás nad tímto problémem přimět k zamyšlení. Dětem chci nabídnout nové poznání prostřednictvím prožitku a ukázat, že výtvarná výchova není o připravených šablonách paní učitelkou nebo panem učitelem a jasně vytyčených zadání, ale o práci s dětskou fantazií, kreativitou a prožitkem.

Základní škola Jezeřany – Maršovice

Praktickou část diplomové práce jsem ověřovala na základní škole v Jezeřanech – Maršovicích. Základní škola Jezeřany – Maršovice je malotřídní. Budova školy byla dokončena v roce 1950 a postupně procházela různými rekonstrukcemi. V současné době školu navštěvuje celkem 32 dětí a působí zde tři paní učitelky včetně paní ředitelky, paní družinářka a paní školnice, která se stará i o úklid školy. Děti jsou rozděleny do dvou tříd. První třída se skládá z 1. a 3. ročníku, druhá třída je složena z 2., 4., 5. ročníku. Na některé předměty jsou však děti ve třídě spojeny v jiném složení, aby se jim mohly paní učitelky více věnovat. Ve škole panuje příjemná atmosféra, prostředí je domácké.

Obr. 13 ZŠ Jezeřany - Maršovice

Ve výtvarné výchově byly děti zvyklé z velké části na tvorbu podle předem připravených šablon, přesného zadání a postupu. Začala jsem tedy děti na práci připravovat postupně. Proto jsme zvolili zprvu tradiční postupy a pomalu přecházeli k méně tradičním.

5. 1 Masopust/ Ostatky - kašírování

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák kašíruje, žák pracuje se 3D rozměrem

Časová dotace: 135 minut

Pomůcky a prostředky: staré noviny, nafukovací balónek, tapetové lepidlo, tempery, štětec

Motivace: „Co vás napadne, když se řekne masopust?“ Na téma masopust jsme s dětmi vytvořili pojmovou mapu, na kterou si každý žák napsal svůj nápad. Poté jsme si s dětmi o masopustu povídali. Z jakých slov je slovo masopust složeno, co to znamená. Povídali jsme si, jaké masky k masopustu neodmyslitelně patří – medvěd, čert, nevěsta, kominík, smrt. My si dnes zkusíme nějaké masopustní masky vytvořit.

Postup: Děti si natrhaly novinový papír na malé kousky. Nafoukly nafukovací balónek, který potřely lepidlem a papírové kousky na balónek nalepily. Novinovou vrstvu opět potřely lepidlem a přidaly další vrstvu novinových kousků. Postup několikrát zopakovaly. Když byla novinová vrstva dostatečně silná, nechali jsme balónky zaschnout. Příští hodinu jsme balónky vyfoukli, děti si masky pomalovaly temperami a dotvořily.

Reflexe: Děti téma zaujalo, o masopustu věděly hodně, občas jsem byla i sama překvapená, co všechno znaly. Kašírování je bavilo. Některé kašírovaly rukama, jiné se trochu ostýchaly a použily štětec. Pár dětí bylo netrpělivých a naneslo málo novinové vrstvy, takže masky nebyly tolik pevné. Některým se v průběhu vysychání masky vyfoukl balónek a maska se smrskla. Děti si však dokázaly poradit. Napadlo je, že by mohly vyrobit masopustní masku pro jejich pejska. Dětem se podařilo vytvořit zajímavé masky.

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

5. 2 Velikonoce – tvorba objektů z ručního papíru

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák vyrobí ruční papír, vyseje pšenici

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: skartovaný papír, tapetové lepidlo, voda, mixér, miska, plastová krabička, hadr, vodové barvy, štětec, zahradnický substrát, pšenice, konvička s vodou

Motivace: „Za čtrnáct dní nás čekají významné svátky, jaké?“ „Velikonoce!“ Povídali jsme si s dětmi o Velikonocích. Zda vědí, proč se Velikonoce slaví, kdy začínají, jak se nazývají některé dny a jaké zvyky jsou s nimi spojeny. Lidé si zdobí domovy a my si také vyrobíme velikonoční výzdobu.

Postup: Předem jsem připravila hmotu na výrobu papíru – skartovaný papír jsem namočila, rozmixovala a přidala tapetové lepidlo. Vznikla kašovitá hmota, kterou děti nanesly na plastové krabičky, které si přinesly. Přebytečnou vodu jsme nasáli do hadru. Některé děti si chtěly krabičku obarvit, vzaly si vodové barvy a zapouštěly barvu do mokrého podkladu. Poté jsme krabičky nechali na topení vysušit. Následující hodinu jsme do krabiček nasypali zahradnický substrát, posypali pšenicí a opět lehce

zahradnickým substrátem. Nakonec jsme pšenici zalili. Za několik dní jsme viděli výsledky naší práce. Děti si musely pšenici samy v průběhu týdne zalévat.

Reflexe: Děti velice bavilo pracovat s papírovou hmotou. V souvislosti s nedávným masopustem některé děti naznaly, že jim míchání papírové hmoty připomíná zabíjačku. Přesto se jeden chlapec odmítl zúčastnit a plastovou krabičku si papírovou hmotou neobalil, pšenici vysel do neozdobené krabičky. Stejně tak je bavila práce se zahradnickým substrátem, který se nakonec ocitl téměř po celé třídě. Bylo vidět, jak mají děti odlišný vztah k tomu, co si samy vypěstují. Nikomu jsem nemusela připomínat, aby si pšenici zaléval. Děti si všímaly tvarů, kopírovaly povrch plastových krabiček. Zjistily, že k výtvarné práci lze použít podle nich již nepoužitelný papír a výsledek je efektní.

Obr. 17

Obr. 18

Obr. 19

5. 3 Velikonoce - barevné dny

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák rozpoznává a porovnává barvy, vnímá barevné kontrasty

Časová dotace: po dobu 5 dní vždy 15 min.

Pomůcky a prostředky: tempery, špachtle, výkres A3

Motivace: Týden před Velikonočním pondělím je spojen s barevnými názvy dnů. My si tyto dny ztvárníme výtvarně. Na každý den na sobě musí mít děti alespoň jeden kus oblečení v barvě daného dne. Na začátku hodiny si o konkrétním dnu povíme základní informace a barvu zaznamenáme do výkresu, který je připevněný na tabuli. Na škaredou středu nechám děti vybrat, jakou barvou by ji vyjádřily. Stejně tak na nich ponechám barvu Velkého pátku.

Postup: Na špachtli naneseme dostatečné množství konkrétní barvy, přiložíme svisle k výkresu a táhlým pohybem vytvoříme pruh. Další den pokračujeme stejným způsobem, ale pruh tvoříme pod pruhem z předchozího dne. Tímto způsobem ztvárníme celý týden.

5. 4 Velikonoce - mrskačka

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák využívá netradiční prostředky k tvorbě

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: žíla, tempery/ barvy Remacol, štětec, výkres A3

Motivace: Zahrajeme si kvíz. Dětem ukazuji žílu a dávám otázky, kdo se nejrychleji postaví a správně odpoví, dostane bod. Vítěz získá za odměnu žílu. Žílu dětem ukážu. „Co je to? K čemu se používá? Jak se používá? Z čeho se vyrábí? Proč se vyrábí zrovna z vrby? V jakém prostředí nejčastěji vrba roste? V jakém období žílu využíváme? Kdo ji používá? Proč se s ní mrskají děvčata? Znáte nějakou říkanku k mrskání?“ „Aby děvčatům nebylo líto, že se žílou mohou mrskat jen chlapci, tak si vyzkoušíme dnes mrskat všichni.“

Postup: Děti dostaly do dvojice žílu. Společně ji potřely barvami – některé se zaměřily na samotnou žílu, jiné na mašle, které žílu zdobily. Potom začaly výkres „mrskat“. Když bylo potřeba, opět doplnily barvu a pokračovaly.

Reflexe: Dětem se podařila originální díla. Každý výkres byl naprosto jiný, co se týče otisků i barevnosti. Někteří žáci se do mrskání vžili tak vehementně, že jsem je musela trošku zklidnit. Zajímavý byl i pravidelný zvuk „mrskání“ žílou o lavici.

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 22

Obr. 23

5. 5 Barvení vajíček

Ročník: 2., 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák se seznámí s různými technikami barvení vajíček, žák pracuje s přírodním materiálem

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: vejce, cibulové slupky, kytička nebo lístek, voda, ocet, sůl, silonová punčocha, provázek, olej, vata, hrnec, vařič

Motivace: „K Velikonocům patří vajíčka. Jak doma zdobíte vajíčka? Co je to kraslice?“ Dětem jsem ukázala obrázky s vajíčky obarvenými různými technikami. Povídali jsme si, jak se barví vajíčka v dnešní době a jakým způsobem se mohla vajíčka barvit dříve. Zda je možné barvit vajíčka přírodními materiály, např. zeleninou a jakou? „Vrátíme se trochu do minulosti a zkusíme si vajíčka obarvit dostupnými věcmi, jako se to dělalo dříve.“

Postup: Do hrnce s vodou jsme nasypali cibulové slupky, dali lžíci soli a dvě lžíce octa. Děti si připravily vajíčka – na vejce přiložily květinu či lístek, vložily do silonové punčochy, kterou co nejvíce utáhly a svázaly. Takto připravená vejce jsme vhodili do hrnce s cibulovými slupkami. Jakmile voda začala vřít, vařili jsme zhruba 10 minut, i trochu déle, aby se vejce pěkně obarvila. Uvařená vejce jsme vytáhli a rozvázali punčochu. Až vejce trochu vychladla, potřeli jsme je olejem, aby se pěkně leskla.

Reflexe: Práce s vařící vodou je nebezpečná, je důležité stanovit si pravidla a ta dodržovat. Měli jsme určenou zónu okolo hrnce, kam nikdo nesměl. Veškerou obsluhu hrnce jsem zajišťovala pouze já. Děti byly zvědavé, jestli se jim květina či lístek otiskne a jak to bude vypadat. Vybalení vajíčka z punčochy bylo pro každého velké překvapení. Vajíčka se všem povedla i přesto, že se občas rostlinka neotiskla celá. Děti si uvědomily, že dříve nebylo tolik možností jako je dnes, ale lidé si dokázali zajímavě poradit s dostupnými surovinami. Některé děti se byly pochlubit ostatním paním učitelkám. Jeden chlapec si vajíčko na místě snědl s vysvětlením, že domů přinese ukázat skořápky.

Obr. 24

Obr. 25

5. 6 Velikonoce - cibulová slupka zblízka

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák zkoumá cibulovou slupku, žák maluje suchým pastelem

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: mikroskop, lupa, cibulová slupka, výkres A3, suchý pastel, lak na vlasy

Motivace: „Dnes navážeme na naši minulou hodinu, ve které jsme barvili vajíčka. Jak jsme je barvili? Co jsme k tomu potřebovali?“ Povídáme si, co se stalo s cibulovou slupkou, když jsme ji uvařili. Porovnávali jsme rozdíly, jak vypadala slupka před a po uvaření. Nejprve jsme si slupku prohlédli pod lupou a poté pod mikroskopem. „Teď bude vašim úkolem namalovat, co jste viděli.“

Postup: Děti si prohlédly cibulovou slupku. Vzaly si výkres o velikosti A3 a suchým pastelem malovaly, co viděly pod lupou nebo pod mikroskopem, která podoba slupky je více zaujala. Některé děti si pastel nastrouhaly a roztíraly po výkresu, druhé nejprve pastelem slupku namalovaly a poté roztíraly. Nakonec jsme hotové výkresy zafixovali lakem na vlasy.

Reflexe: Děti nejvíce bavilo slupku pozorovat, protože takovou příležitost mají málokdy. Každý viděl pod lupou nebo pod mikroskopem cibulovou slupku jinak. Zajímavé bylo pozorovat změnu struktury povařené a suché slupky. Některé děti použily tmavší zemité barvy, jiné zvolily barvy světlejší veselejší. Někdo se snažil zdůraznit vlákna, která na slupce viděl, jiný je naopak vynechal. Díky tomu vznikla zajímavá díla.

Obr. 26

Obr. 27

Obr. 29

Obr. 30

5. 7 Velikonoce - skořápková frotáž

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák používá frotáž, žák rozvíjí fantazii, žák uvažuje ekologicky

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: skořápky od vajíček, voskovky, fixy, výkres A3

Motivace: Velikonoce jsou za námi. S dětmi si povídáme, jaké měly zážitky, zda někdo doma s rodiči barvil vajíčka cibulovými slupkami a jestli jim po Velikonocích ještě doma něco zbylo. Kluci se chlubí zásobami čokolád, někdo má ještě i vajíčka. Ptám se, zda vajíčka sníme celá? Rozproudí se debata, že skořápky se nejedí, ale občas se může stát, že kousek skořápky nám v jídle zůstane. „Co potom s těmi skořápkami děláte?“ Většina dětí odpovídá, že skořápky vyhazují, naopak někteří mají doma slepice a skořápky jim přidávají do krmení. „Proč se skořápky přidávají slepicím do jídla?“ Povídáme si, že stejně jako my i slepice potřebují doplňovat vitamíny a skořápky obsahují vápník, který slepicím prospívá při snášení. Stejně tak můžeme skořápky přidat do kompostu. „My skořápky využijeme ve výtvarné výchově a to k frotáži. Co to je frotáž? Už jste to někdy slyšeli?“ Některé děti vědí a vysvětlují ostatním kamarádům.

Postup: Žáci si vysypou na stůl rozdrcené skořápky. Kdo chce, může si je rozdrtit víc. Přiloží na skořápky výkres a vyšrafují položenou voskovkou. Výběr barev je na dětech. Jakmile mají frotáž hotovou, výkres si prohlédnou a hledají, zda jsou na něm výrazné tvary a co jim připomínají. Jakmile tvar naleznou, dokreslí ho fixem.

Reflexe: S dětmi jsme si společně obrázky prohlédli, každý řekl, co na obrázku viděl a zda bylo těžké najít zajímavý tvar. Mnozí žáci měli představivost velikou a v obrázku nacházeli spoustu tvarů. Někdo si nevěděl rady, proto se zadíval na obrázek se svým sousedem a zkoušeli najít tvary společně. Některé obrázky vypadaly po frotáži monotónně a bylo třeba opravdu velké fantazie tvar najít. Po velké námaze se všem podařilo. Dětem se práce líbila, především jak jim občas skořápky pod voskovkami „křupaly“.

Obr. 31

Obr. 32

Obr. 33

5. 8 Pálení čarodějnic

Ročník: 3., 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíle: žák pracuje prostorově, žák uvažuje ekologicky, žák rozvíjí svou představivost

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: „vše, co dům dal“ – zbytky molitanu, látek, kůží, krepového papíru, kousky kartonu, vlna, ruličky od toaletního papíru, korálky, větvičky, lepidlo, nůžky, tavná pistole

Motivace: „Nyní nás čeká 30. duben. Čím je tento den zajímavý?“ S dětmi se bavíme o tradici pálení čarodějnic. Čarodějnice představovaly zlo, nemoci, neduhy a symbolicky se pálily, aby před tím vším byli lidé, zvířata a příroda chráněni. „Slyšeli jste, četli jste někdy o čarodějnicích? Jak podle vás čarodějnice vypadá? Co je pro ni typické, abychom poznali, že je to čarodějnice? Je ekologické něco pálit? Co můžeme pálit, abychom přírodu nezatěžovali? Co naopak pálit nemůžeme? Na lavici máte k dispozici různé materiály. Je jen na vás, které si vyberete a jak čarodějnici vytvoříte.“

Postup: Na jedné z lavic jsou naskládány různé materiály. Děti si vyberou, co potřebují a pak už jen lepí, stříhají, mačkají, trhají.

Reflexe: Děti vzájemně spolupracovaly, látky i materiály si mezi sebou půjčovaly a kupodivu se u toho nedohadovaly. Na základě svých zkušeností se snažily ztvárnit trojrozměrné čarodějnice co nejvěrněji. Jeden chlapec se rozhodl, že k čarodějnici dodělá kočku, kterou vystříhal z molitanu. Další chlapec si dal záležet na pořádném koštěti pro čarodějnici. Jiná čarodějnice měla zajímavý tvar obličeje ze zbytku kartonu s velikou bradavicí. Děti na své čarodějnice byly pyšné natolik, že jsme se rozhodli, že je nakonec pálit nebudeme a vystavíme je ve škole.

Obr. 34

Obr. 35

Obr. 36

5. 9 Hody - na tanečním parketu

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák využívá otisk chodidla k tvorbě, všímá si rozdílů sytosti otisku, uplatňuje prožitek

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: barvy Remacol, štětec, dlouhý pás výkresu, lavor, ručník

Motivace: Děti zavřou oči, paní učitelka pustí dechovou hudbu. Děti oči otevřou a povídají, co jim hudba připomněla, kam je přenesla. Zvolna se dostaneme k tématu hody. Povídáme si o hodech, co o nich vědí, atd. až se dostaneme k tanci. Jaké tance se na hodech tancují? Už jste někdy tancovali na hodech? Společně si ukážeme, vyzkoušíme a naučíme se polku na hody. Děti udělají dvojice a zkoušejí tancovat polku. Nastane otázka, jak bychom mohli tanec ztvárnit výtvarně?

Postup: Na podlaze roztáhneme velký výkres jako taneční parket. Děti si ohrnou kalhoty, sundají papuče a ponožky, natřou si chodidla libovolnou barvou. Utvoří taneční páry a tancují po papíře na hudbu. Jakmile dotančí, posadí se na židličku a v lavoru si umyjí nohy.

Reflexe: Taneční „skotačení po papíře“ děti bavilo. Našly se i takové děti, které se ostýchaly obarvit si chodidla. Bohužel mě varianta, že si práci někdo nebude

chtít vyzkoušet, nenapadla. Mohla jsem pro tyto děti připravit starou obuv či nemocniční návleky na boty, aby si práci také vyzkoušely. V tomto případě měli chlapci místo tancování za úkol ostatním dětem nohy obarvit, připravit osušky apod. Děti si celý tanec užily, přiučily se něco nového a vzniklé dílo se jim moc líbilo. Naznaly, že na tanečním parketu je pěkný „šrumec“, když se snažily rozluštit, které kroky jsou ty jejich a zda se pozná, jestli někdo tancoval špatně. Zkoumaly, jak je každý otisk jiný, někde je otisknutý zřetelně, jinde téměř vůbec.

Obr. 37

Obr. 38

5. 10 Hody - novodobý kroj

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů. komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák si uvědomuje různorodost materiálu, realizuje vlastní návrh soudobého kroje

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: velký výkres, zbytky látek a textilu, lepidlo Hercules, nůžky, barvy či tužky dle uvážení

Motivace: Děti zavřou oči, nastaví ruce a přemýšlejí, co do nich dostaly. Každý žák drží v ruce kousek látky. Otevřou oči a přesvědčí se, zda měly správný úsudek. Zkusíme hmatem porovnat, zda jsou všechny látky, které děti dostaly, stejné. „K čemu látky lidem slouží?“ Připomeneme si, že jsme se minulou hodinu bavili o hodech a zda si pamatují, co v naší vesnici k hodům patří? Samozřejmě jsou to kroje. Co vše ke kroji patří, jak takový kroj vypadá, je kroj všude stejný? Co bychom mohli dnes s tou látkou udělat?

Postup: Děti se rozdělí do skupinek, spojí si stolečky, vezmou si papír a vymýšlejí kroj. Vyberou si látky, které se jim líbí a podle potřeby je rozstříhají a lepí na papír. Někdo má potřebu si namalovat obrys postavy, jiní obrys nepotřebují a látku lepí rovnou.

Reflexe: Když jsem přinesla zbytky látek, byly děti u vytržení. Začaly látky na sebe navlékat, parádit se, točit se s nimi, a to i někteří chlapci, do nichž bych to neřekla. Materiál je zaujal. Většina skupinek tvořila kroj pro dívky, pouze jedna skupinka zvolila, že navrhne kroj pro celý pár. Další skupinka se lišila tím, že přes sebe látku vrstvila. Všímali si různorodosti materiálu, kombinovali barevnost látek. Dva chlapce práce nezaujala, do skupinové práce se nezapojili, naopak se vyčlenili a hráli si s látkami. Ostatní spolupracovali velice hezky, látky si půjčovali i mezi skupinkami, každý se snažil něčím vyniknout. Velice dbali na to, aby je náhodou jiná skupinka nezaslechla a neudělala podobný návrh.

Obr. 39

Obr. 40

Obr. 41

5. 11 Svatý Václav

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák podle svých možností interpretuje legendu o svatém Václavovi, vytváří komiks

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: voskovky nebo pastelky, výkres A3, husí brk, popř. špejle, tuš, bílý papír, lenoch

Motivace: Pustíme si krátký příběh o svatém Václavovi z Dějin udatného národa českého. „Proč jsme si pustili příběh o svatém Václavovi? Hody, které se v naší vesnici slaví, jsou Svatováclavské. Napadne vás, čím se v dřívější době psalo? Husím brkem a tuší. Vytvoříme si komiks o svatém Václavu a napíšeme ho husím brkem.“

Postup: Každý si vylosuje část legendy, kterou ztvární. Na výkres A3 nakreslí voskovkami či pastelkami, obrázek, který ho k dané části legendy napadne. Na bílý papír, pod který si vloží lenocha, se pokusí tuší a husím brkem napsat text,

který si vylosoval. Místo psaní husím brkem lze použít špejli. Text nalepíme na vhodné místo k obrázku.

Reflexe: Žáci si vyzkoušeli vytvořit vlastní komiks s pomocí netradičního psaní husím brkem. Dětem se legenda o svatém Václavovi podařila. Překvapilo mě, že se snažili všichni, aby práce vypadala hezky, protože pár žáků mívá občas tendenci mít práci rychle a bez námahy hotovou. Psaní brkem bylo obtížné, občas se dělaly kaňky. Někteří žáci napsali čitelný text až na několikátý pokus, proto jsme text psali zvlášť mimo obrázek. Celkové dílo se vydařilo a bylo využito i při práci ve vlastivědě. Zábavnou formou jsme si přiblížili historii.

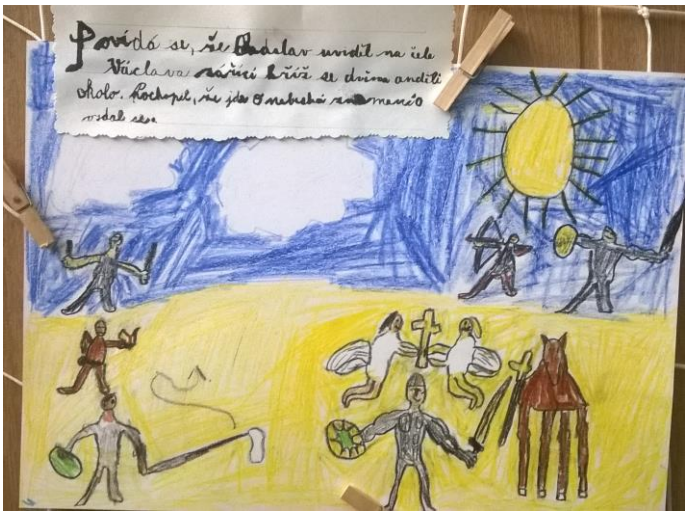

Obr. 42

Obr. 43

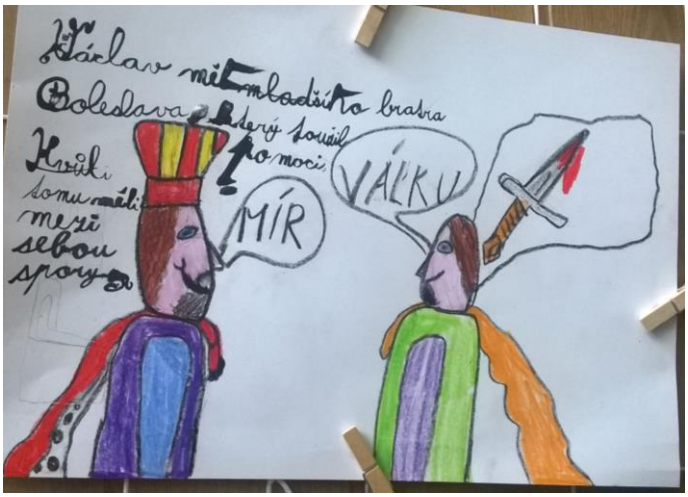

Obr. 44

5. 12 Svatý Martin

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák vychází ze svých zkušeností a volí vhodné prostředky, porovnává různé interpretace děl svých spolužáků

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: karton, vata, opadané listí, papír určený do sběru, poničené fólie, obaly na sešity a sáčky, lepidlo Herkules, štětec, nůžky

Motivace: Ve třídě jsou schované rozstříhané části legendy o svatém Martinovi. Děti mají za úkol legendu najít, poskládat dohromady, přečíst si ji a ostatním spolužákům převyprávět. Dozvěděli jsme se, že svatý Martin je spojován s bílým koněm, ale také s husami. Z jakého materiálu bychom mohli vytvořit husu? Který materiál je lehký jako peříčko? Zkuste se ve skupince zamyslet, z čeho husu vyrobíte. Pozor, materiál se u ostatních skupinek nemůže opakovat a musí být dostupný ve škole.

Postup: Děti dostaly karton. Z něj si vystřihly tvar husy a polepily jej materiálem, který jim přišel podobný jako husí peří. Jedna skupinka si zvolila vatu, celý karton polepila vatou. Druhá skupinka lepila na karton listí. Třetí skupinka polepila husu papírem, který si natrhala na kousky. Čtvrtá skupinka pro polepení husy roztrhala a zmačkala poničené fólie, obaly a igelitové sáčky.

Reflexe: Karton šel dětem špatně stříhat, dalo jim to hodně práce a ne vždy se jim podařilo vystřihnout takový tvar, jaký si představovaly. První dvě skupinky měly o materiálu okamžitě jasno. Holčička měla ve svém výtvarném kufříku připravenou vatu, tak se rozhodly, že využijí vatu. Druhé skupince se hned jako peří vybavilo listí. Ostatní dvě skupinky tápaly, tak se do přemýšlení pustily všechny děti a nakonec se inspirovaly navzájem. Uvědomily si, že jeden námět lze ztvárnit několika způsoby. Potom už jim šla práce od ruky. Každý byl pyšný na svoji svatomartinskou husu a byli spokojení, jak se s tím každá skupinka vypořádala po svém.

Obr. 45

Obr. 46

Obr. 47

Obr. 48

5. 13 Svatomartinské posvícení

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák vytváří netradičním způsobem linie a tvary, uplatňuje svoji představivost

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: papírové talíře, příbor, tempery

Motivace: „Dnes navážeme na minulou hodinu, ve které jsme vytvořili svatomartinské husy. Co se v dnešní době většinou se svatomartinskou husou udělá? Upeče se a sní. Máte rádi pečenou husičku? S čím ji máte nejradši? My si na té huse teď pochutnáme!“

Postup: Děti si rozdají papírové talíře a příbory. Vyberou si libovolnou barvu temper, natřou s ní příbor a představují si, že jedí. Obarveným příborem vytvářejí na talíři různé motivy.

Reflexe: Nejprve na mě děti nevěřícně hleděly, co to po nich chci. Nedokázaly si představit, jak mohou malovat příbory. Byly překvapené, že lze malovat i jinými předměty než štětci a výtvarnými potřebami. Jakmile se do práce pustily, byly okamžitě nadšené. Některé si temperu vymáčkly přímo na papírový talíř a využily bílou stopu, kterou za sebou příbor zanechal. Někdo zvolil barvu jednu, jiní barev využili více.

Zkoušeli možnosti pohybu příborů na papírovém talíři. Na konci hodiny za mnou přišel chlapec z 5. ročníku a řekl mi, že dnešní hodina ho moc bavila.

Obr. 49

Obr. 50

Obr. 51

Obr. 52

5. 14 Svatá Barbora – rozkvetlá větvička

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák vytváří tvary na základě svých zkušeností, pracuje v prostorovém uspořádání

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: větvička, krepový papír, barevný papír, kousky látek, tekuté lepidlo, tavná pistole

Motivace: V rámci přírodovědy jsme podnikli podzimní vycházku, při které jsme se zaměřili na listnaté a jehličnaté stromy. Kromě jiných stromů jsme se zastavili také u třešně. „Zná někdo tradici, při které hraje roli větvička třešně?“ Pověděli jsme si zajímavost, že v našem regionu dříve děvčata větvičku netrhala, ani neřezala, ale musela ji ukousnout a zalévat vodou z úst. „Co by se mělo s větvičkou stát do Štědrého dne? Měla by vykvést.“ Z procházky si každý přinesl větvičku, která byla spadená na zem a něčím zaujala. „Ve výtvarné výchově necháme větvičku rozkvést.“

Postup: Děti si z připraveného materiálu zvolily materiál jim vyhovující. Podle své představivosti vytvořily různé květy, které pomocí tavné pistole či tekutého lepidla přilepily na větvičku.

Reflexe: Většina dětí na květ větvičky použila krepový papír, přesto si s úkolem snažil každý poradit po svém. Někdo papír zmačkal a přilepil, jiný větvičku omotal podobně jako pentlemi, děvčata využila zkušenost s výrobou květů na hody. Jediná holčička si zvolila látku, ze které vystřihla tvary květů a na větvičku je vrstvila přes sebe. Dva chlapci chtěli být originální. Jeden si přál vyrobit květy z plastových obalů připravených do sběru. Druhý chlapec květy vyrobil z červeného papíru se žlutým vnitřkem z krepového papíru.

Obr. 53

Obr. 54

Obr. 55

Obr. 56

Obr. 57

5. 15 Svatá Barbora – co umí moje pusa

Nezrealizovaný námět

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák uplatňuje při tvorbě různé části těla, uvědomuje si hodnotu zdraví

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: modrý výkres A4, štětec, tempery

Motivace: „Dříve děvčata využila svá ústa k utržení větvičky. My dnes ústa využijeme k tomu, abychom jimi „barborku“ namalovali. Může se stát, že někdo maluje ústy? V jakých případech?“

Postup: Nejprve štětce pečlivě omyjeme. Poté se děti snaží na modrý výkres namalovat rozkvetlou větvičku „barborku“ štětcem, který svírají v ústech.

5. 16 Čerti – oheň

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák volí barvy na základě své zkušenosti, snaží se vyjádřit linie

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: tempery, špachtle, výkres A4

Motivace: Děti zavřou oči, paní učitelka zařinčí řetězem. „Co vám ten zvuk připomíná? Jaká věc by takový zvuk mohla vydávat?“ Dostaneme se ke zvuku řetězu a s ním spojené představy pekla. Společně si povídáme o svátku svatého Mikuláše a pochůzce Mikuláše, čerta a anděla po obci. Pro čerty v pekle je nejdůležitější teplo a oheň. Zapálíme svíčku a chvíli pozorujeme plamínek, jak se vlní a jaké má barvy.

Postup: Děti dostanou dřevěné špachtle, protože dřevo a oheň k sobě neodmyslitelně patří. Jejich úkolem bude vybrat si ohňové barvy a špachtlemi ztvárnit pohyb ohně.

Reflexe: I přes snahu navést děti na vlněný pohyb špachtle, aby byl vystižen plamen, měly děti svoji představu, jak se špachtlí pracovat. Dva chlapci dokonce špachtli uchopili jako tužku, namáčeli do tempery a malovali. Neměli potřebu vyzkoušet různé možnosti při tvorbě se špachtlí. Při zadání, že mohou pracovat s ohňovými barvami, měly děti ihned potřebu vykřikovat a specifikovat, které barvy to jsou. Následně došlo ke sporu, zda je či není ohňová barva modrá. Dívky si samy před chlapci svůj názor obhájily, protože již viděly několik plamenů, které měly různé barvy. Dětem se podařilo zachytit dynamičnost a barevnost ohně. Musely přemýšlet, jakým směrem povedou špachtli. Rozvíjely motoriku a fantazii. Jeden chlapec se dokonce ptal, kdy už konečně začneme malovat něco normálního. Když jsem se zeptala, jak to myslí, řekl, že by rád

maloval obrázek podle konkrétní předlohy. Nakonec namaloval oheň tak, jak ho zná po svém.

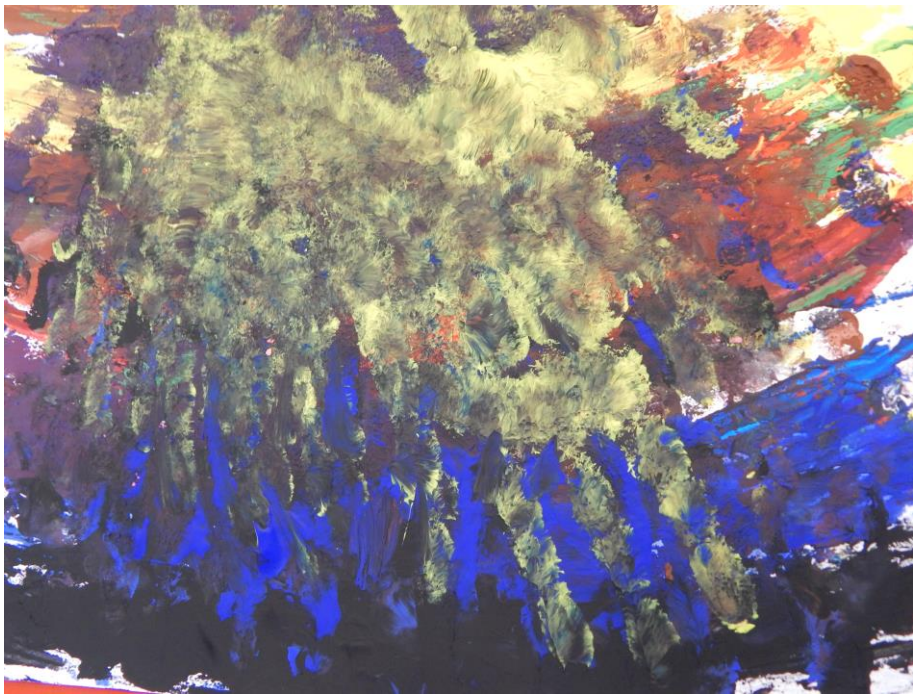

Obr. 58

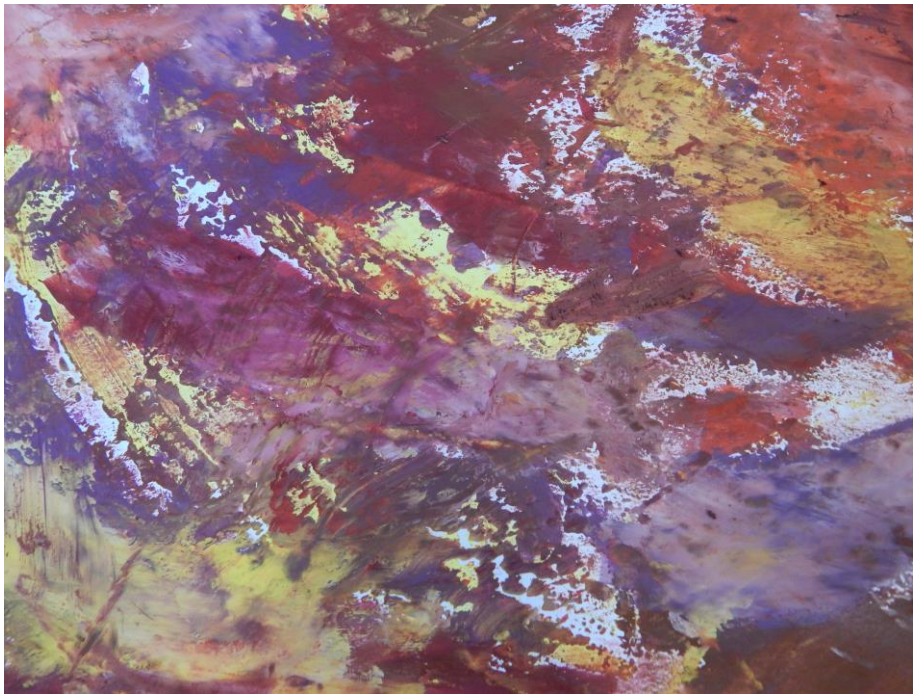

Obr. 59

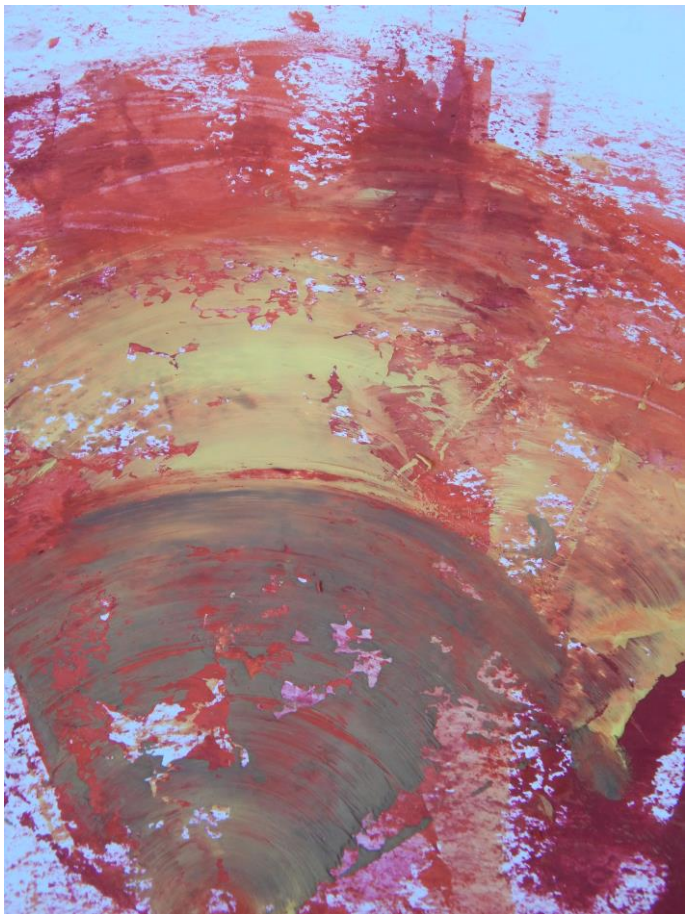

Obr. 60

Obr. 61

5. 17 Čerti - kouř

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák se snaží vyjádřit dynamičnost, zachytit světlostní poměry, pracuje s kontrastem

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: černý uhel, výkres A4

Motivace: Paní učitelka dětem ukáže zapálenou svíčku a zeptá se, zda si vzpomínají, co jsme dělali minulou hodinu. Povídali jsme si o svatém Mikuláši a ztvárňovali oheň. „Chci, abyste se ještě jednou pozorně zadívali na svíčku a řekli mi, co k ohni patří“ a svíčku sfouknu. Kouř.

Postup: Děti kreslí uhlem kouř, který se snaží stínovat a tvarovat prsty.

Reflexe: Některé děti práce zaujala. Zajímala je práce s uhlem, jak jej mohou výtvarně využít, pracovat se stínováním a dynamikou. Zachytily kontrast světlejších a tmavších míst, napodobily pohyb kouře, jak se valí a stoupá vzhůru. Jiní žáci práci přijali, dá se říct, běžně a s prací si nedokázali vyhrát.

Obr. 62

Obr. 63

Obr. 64

5. 18 Svatá Lucie

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák si všímá kontrastu, rozvíjí smyslovou citlivost (konkrétně hmat), pracuje s netradičním materiálem

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: tmavý výkres, lepidlo Hercules, štětec, mouka, podnos nebo plech

Motivace: Děti vyzvu, aby se přišly k mému stolu podívat, co je dnes čeká. Na stole mám připravený podnos s moukou. Dětí se zeptám, zda je napadne, co na podnosu je. Mohou si na to sáhnout. Začnou přes sebe překřikovat mouka. „Proč mouka, znáte nějaké tradice, ve kterých hraje roli mouka?“ Nikdo neví. Začneme si povídat o svaté Lucii. Děti si zkoušejí na podnosu malovat prstem do mouky.

Postup: Děti si rozdají černý papír. Na papír namalují štětcem namočeným do lepidla obrázky, které se týkají svaté Lucie, o které jsme si povídali. Než obrázek namalovaný lepidlem zaschne, přitiskne se na mouku. Vznikne tak obrázek z mouky. My jsme použili hrubou mouku.

Reflexe: Ze začátku se děti divily, jak může být obrázek z mouky na bílém papíře vidět. Chvíli jsem je nechala přemýšlet, jak to udělat, aby se bílá mouka na papíře neztratila. Někteří navrhovali obarvit mouku, ale nakonec dospěli k názoru, že nemůžeme použít bílý papír. Bylo zajímavé pozorovat u podnosu s moukou jejich zvědavost a překvapení, když viděli, jak se jim obrázek podařil. Pozorovali, zda se mouka nalepila, kam měla. Ze všeho nejvíc je však bavilo malování prstem v mouce, jakmile měli obrázky hotové, opět se hrnuli k podnosu s moukou. Po přestávce jsem je musela od mouky odhánět, aby šli na další hodinu.

Obr. 65

Obr. 66

Obr. 67

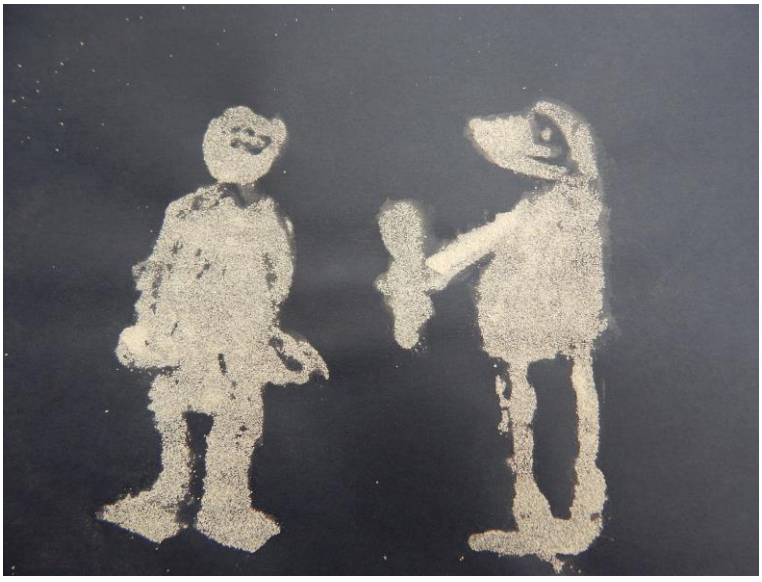

Obr. 68

5. 19 Vánoce - baňky

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák využívá k tvorbě netradiční prostředky a pohyb těla

Časová dotace: 90 minut

Pomůcky a prostředky: skleněné kuličky, tempery, výkres A4, krabice na velikost výkresu A4

Motivace: Na tabuli je napsaná tajenka, děti mají za úkol ji vyluštit.

1. Stěny se kropily svěcenou ….. (Vodou)
2. Kdo držel půst viděl zlaté ….. (prasÁtko)
3. Pečivo, které na stole nesmělo chybět byla ….. (váNočka)
4. Stromeček se zdobil sušeným ….. (ovOcem)
5. Na Štědrý večer si lidé věštili …..(budouCnost)
6. Dárky nosí ….. (JEžíšek)

V tajence nám vyjde slovo VÁNOCE. Povídáme si o vánočních zvycích a tradicích, zda děti některé doma udržují. Zajímavé jsou informace o Vánočním stromečku. Na internetu si dětí snaží vyhledat, jak stromeček dříve vypadal a čím se zdobil. V dnešní době se většinou zdobí baňkami. Baňky mají různé tvary, ale nejčastější jsou kulaté. „Co všechno ještě může být kulaté?“ Baňky jsou kulaté stejně jako kuličky. Protože jsou baňky křehké, nepoužijeme je na dnešní práci, ale místo nich využijeme právě kuličky.

Postup: Do krabice (my jsme použili krabice od papírů do tiskárny) vložíme výkres A4. Skleněnou kuličku namočíme do tempery a vhodíme ji do krabice s výkresem. Krabicí děláme libovolné pohyby a kulička jezdí po výkresu. Dle potřeby kuličku opět obarvíme. Kuliček můžeme použít současně i více.

Reflexe: Práce vykouzlila dětem úsměv na rtech. Se zaujetím zkoušely s krabicí různé pohyby, kuličku nechaly po výkresu jezdit, poskakovat, kroužit. Barvy volily takové, které podle nich navozují slavnostní vánoční atmosféru. Pozorovali jsme, jaké obrazce za sebou kulička zanechávala, kdy byla její stopa nejsilnější a kdy naopak nejslabší. Stopy nebyly náhodné, záleželo na rychlosti a směru kuličky. Při práci byla důležitá koordinace pohybu. Každý obrázek byl originál a všechny se dětem povedly. Nejvíce práci ocenily děti, které jsou živější a mohly využít svoji energii. Občas nám kulička skákala po celé třídě.

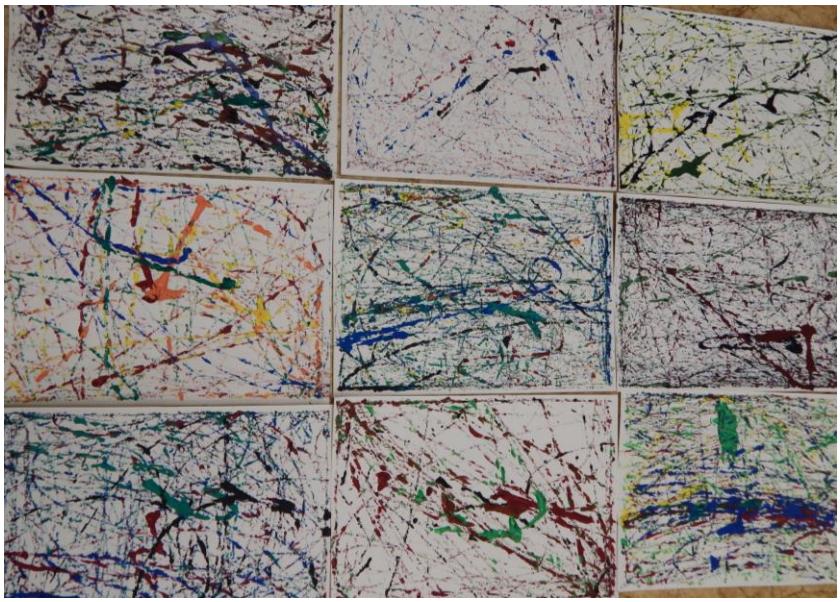

Obr. 69

Obr. 70

Obr. 71

Obr. 72

5. 20 Vánoce – vánoční atmosféra

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák vyjádří svoji náladu, uplatňuje svoji individualitu

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: výkres A4, tempery, štětec

Motivace: „Zavři oči, představ si, že sedíš doma u stolu. Podíváš se z okna, sněží. Domovem se prolíná vůně jehličí a cukroví. V uších ti zní vánoční koledy. Čekáš, až na nebi vyjde první hvězda a na slavnostně prostřeném stole je připravený kapr. Nemůžeš se dočkat, až zazvoní zvoneček, Ježíšek přinese dárky a ty poběžíš ke stromečku. Otevři oči, zamysli se, co jsi u toho cítil a tvůj pocit, náladu či vánoční atmosféru namaluj.“

Postup: Děti se pokusí vyjádřit svoji vánoční náladu rozmanitými linkami, tvary, barvami. Malují temperami, které si podle své představy mohou namíchat.

Reflexe: Děti mě svými vánočními pocity i náladou překvapily. Nálad a pocitů bylo nepřeberné množství – pocit bezpečí, tajemství, radost, potěšení, spokojenost z blízkosti rodiny, ale i smutek, nuda a strach. Pro některé děti představovala stejná barva jiný pocit, jinou náladu.

Obr. 73

Obr. 74

Obr. 75

Obr. 76

Obr. 77

5. 21 Vánoce - věštění z kávové sedliny

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák zapojuje svoji představivost, kreslí objekty na základě podobnosti a svých zkušeností

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: kávová sedlina, pastelky, fixy, výkres A4, kelímek

Motivace: „Vánoce jsou spjaty s věštěním budoucnosti. My si zahrajeme na věštkyně a věštce a budeme věštit z kávové sedliny."

Postup: Paní učitelka dětem předem připraví kávovou sedlinu. Kávová sedlina by měla mít konzistenci, aby nebyla moc řídká a moc se neroztékala, popř. nepromočila papír. Neměla by být ani příliš hustá a tuhá, aby za sebou zanechala stopu. Každý žák dostane do kelímku přiměřené množství sedliny. Vysype ji na papír a nechá uschnout. Zaschlou sedlinu z papíru odstraní a nasype zpět do kelímku pro další využití. Poté pastelkami nebo fixy dokreslí podle fantazie obrázek, který ve vzniklé skvrně uvidí.

Reflexe: Kávová sedlina šla z kelímku občas špatné vyklepat. Zajímavý byl i samotný zaschlý útvar na papíře. Děti nechaly svou fantazii pracovat na plné obrátky, např. jedna holčička viděla ve skvrně slona, který ji má přinést štěstí. Další slečně útvar připomínal srdce ve váze, lišku, která přinese do budoucna bystrost, chlapec viděl v kávě mouchu, která znamená něco otravného. Z obrázků se staly originální věštby.

Obr. 78

Obr. 79

Obr. 80

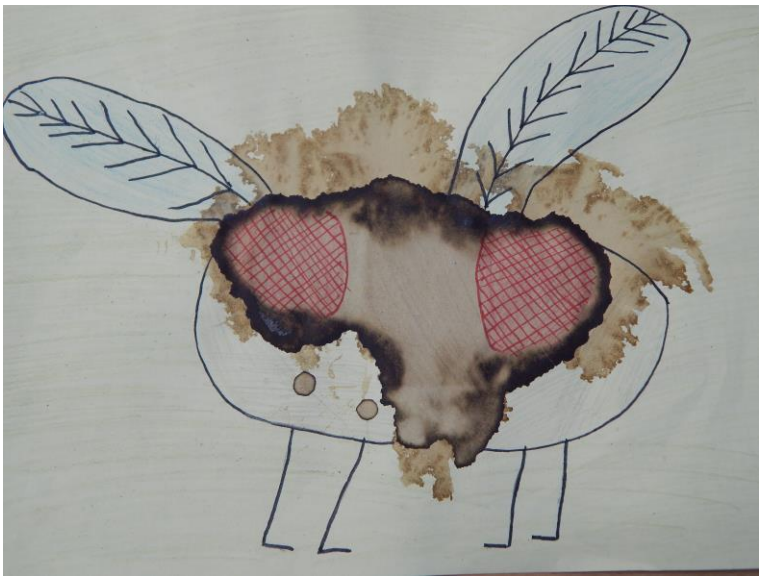

Obr. 81

5. 22 Vánoce – vánoční pohoda s šálkem kávy

Nezrealizovaný námět

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák se snaží vystihnout barevný kontrast

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: turecká káva, kelímky, voda, štětec, výkres A4

Motivace: „Ke klidu, pohodě a setkávání blízkých patří u většiny dospělých popíjení kávy. Někdo má rád kávu silnější, jiný slabší. Vašim úkolem bude vystihnout různé odstíny kávy.“

Postup: Paní učitelka předem připraví potřebné množství kávy. Každému žákovi nalije kávu do kelímku. Děti namočí štětec do kávy a malují odstíny od nejtmavší po nejsvětlejší. Aby docílily světlejší barvy, dolévají si do kelímku po troškách vodu.

5. 23 Silvestr - ohňostroj

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák se seznamuje s technikou vyškrabávání, pracuje s barevnými kontrasty

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: voskovky, tuš, štětec, výkres A4, jehla nebo připínáček

Motivace: „Dříve byl Silvestr ve znamení věštění podobně jako na Štědrý večer. Později se v tento večer začalo konat různé veselí, zábavy a slavnostní přípitky. V současné době je Silvestr spojován také se slavnostním ohňostrojem. Pomocí techniky vyškrabávání do tuše si ohňostroj vyškrabeme."

Postup: Děti nanesou na celý výkres silnou vrstvu voskovek a poté přetřou tuší. Obrázek se nechá zaschnout. Po zaschnutí vyškrabou děti jehlou nebo připínáčkem do tuše motivy ohňostroje.

Reflexe: Některým dětem se do obrázku špatně vyškrabávalo, nanesly voskovky ve slabé vrstvě, tím pádem se obrázek příliš nezdařil. Také se stalo, že do obrázku děti vyryly dírky. Ostatní obrázky se povedly, děti se seznámily s technikou vyškrabávání do tuše.

Obr. 82

Obr. 83

5. 24 Na Nový rok o slepičí krok

Nezrealizovaný námět

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák pracuje při tvorbě s hračkou, pozoruje odlišnosti

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: skákací kuře na natažení, tempery, výkres

Motivace: „Jaké znáte pranostiky o Novém roce? Prohlédněte si natahovací kuřátka a zkuste vymyslet, jak je výtvarně zapojíme do těchto pranostik.“ „Na Nový rok o slepičí krok.“

Postup: Děti nabarví skákacím kuřátkům nohy, natáhnou je a nechají je skákat různým směrem po papíře.

5. 25 Tři králové

Nezrealizovaný námět

Ročník: 4., 5.

Rozvíjené klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Výchovně vzdělávací cíl: žák ztvárňuje na základě svých zkušeností tvar hvězdy

Časová dotace: 45 minut

Pomůcky a prostředky: sníh, sněhule, rukavice, čepice, oteplovací kalhoty, bundy, PET láhev se sportovním uzávěrem či PET láhev s dírkou ve víčku, voda, potravinářské barvivo, větší sklenice

Motivace: „Když na nebi vysvitla jasná hvězda, vydali se tři králové na cestu za narozeným Ježíškem. Důstojně jako šli králové se vypravíme do prostoru školního areálu. Způsobem, který vás napadne, vytvoříte ve sněhu hvězdu, kterou králové následovali.“

Postup: Děti mají při tvoření hvězdy volnou ruku. Aby byly hvězdy, které děti vytvoří zajímavější a výraznější, mohou je jemně postříkat obarvenou vodou v PET láhvi. Obarvenou vodu předem připraví paní učitelka. Potravinářské barvivo nasypeme do sklenice, ve které je 1/3 l horké vody a zamícháme. Obarvenou vodu přelijeme do PET láhve. V závislosti na sytosti barvy můžeme přidat více vody. Sníh postříkáme jen zlehka, aby se celý nerozpustil.

6. Závěr

Dnešní uspěchaná doba nás vede neustále kupředu. Jsme ve stresu, ženeme se za prací, kariérou. Chceme se mít dobře a žít spokojený život. Tolik se o spokojenost snažíme až nám na ni nezbývá čas. Neumíme se zastavit, zhluboka nadechnout a zůstat chvíli v klidu. Nevšímáme si krásy kolem nás, přehlížíme detaily, které dělají náš život pestřejší a zajímavější. Moderní technologie nám umožňují být s každým v kontaktu, ale fyzický kontakt, který jako společenský tvor potřebujeme, nám chybí. Proto bychom si měli vážit cenného pokladu, který máme – zvyků a tradic. Zvyky a tradice nám umožní na chvíli se odpoutat od každodenních povinností a stresu. Vrátit se v čase, zklidnit mysl, odpočinout si. Sdílet s ostatními své zážitky, bavit se, stmelit přátelství, sousedské vztahy, oživit život v obci. Umožní nám posílit kladný vztah k rodnému místu, kraji, vlasti. Proto bychom měli už od mala u dětí probouzet zájem o zvyky, tradice, kulturní a přírodní zajímavosti v nejbližším okolí a vytvořit postupně pouto ke své vlasti.

V rámci diplomové práce se děti seznamovaly se zvyky a tradicemi pomocí výtvarných námětů. Nejprve jsme začali s klasickými náměty jako je např. barvení

vajíček cibulovou slupkou. Postupně jsme se snažili tradice a zvyky ozvláštnit netradičními prvky. Na začátku hodin jsme si vyprávěli o zvycích a tradicích. Následně jsme zkoušeli vymýšlet, jak výtvarně by se dal námět ztvárnit. Děti měly často volnou ruku při tvoření, což některým dětem dělalo problémy. Nevěděly si rady, jak námět uchopit, byly zvyklé na konkrétní zadání. Ostatní děti jim poradily, lehce navedly, jak by mohly postupovat. Vždy pro mě bylo překvapením, jak si děti se zadanými úkoly poradí. Občas díla nevyšla podle mých představ a byla jsem v napětí, jak vše dopadne. Mnohdy mě svojí kreativitou překvapily. I děti, které si myslely, že jim výtvarná výchova nejde, objevily, že nemusí být vše přesně podle obrázku, mohou se nechat unést svými pocity a výsledek je zdařilý. Měla jsem radost, když se děti bavily, byly se svým dílem spokojené a na závěr hodinu pochválily. Samozřejmě se našli i dva chlapci, které práce příliš nezaujala, a snažili se ji bojkotovat. Byla pro mě výzva je motivovat a zapojit do práce. Velkým přínosem byla spolupráce dětí, které si vycházely vstříc a vzájemně si pomáhaly. Naučily se nové postupy, kombinovat barvy, využívat netradiční materiály.

Při tvorbě diplomové práce jsem získala povědomí o zajímavostech v okolních obcích. Dozvěděla jsem se, jak naši předkové trávili čas v průběhu celého roku. Měli náročnou práci, ale dokázali si na sebe udělat čas, trávit společné chvíle a bavit se. Především jsem získala jiný náhled na práci s dětmi a nové zkušenosti.

Resumé

Cílem diplomové práce Tvorba jako cesta dětí k tradicím regionu bylo probudit u dětí kladný vztah ke svému okolí, zvýšit povědomí o zvycích a tradicích, které v dávných dobách konali naši předkové, popř. jsou udržovány dodnes.

V teoretické části nalezneme vysvětlení pojmů týkajících se regionu, charakteristiku Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, blíže specifikovanou vzdělávací oblast Umění a kultura se zaměřením na vzdělávací obor Výtvarná výchova. Seznamujeme se s mikroregionem Moravskokrumlovsko, jeho obcemi, především s obcí Jezeřany – Maršovice a se zvyky, tradicemi Moravskokrumlovska. V části praktické jsou realizovány výtvarné náměty, které mohou sloužit jako inspirace pro pedagogické pracovníky.

Resumé

The aim of diploma thesis Artwork as a children's path to the regional traditions was to awake children's positive approach to their surroundings and to raise their awareness about customs and traditions which were either performed by our ancestors in the past, or are still performed nowadays.

The theoretical part contains explanation of concepts concerning the region, characteristics of the Framework Education Programme for Elementary Education, with focus on educational area Art and Culture with its educational field Fine Arts. We are introduced do the microregion of Moravskokrumlovsko, its villages and particularly to the village Jezeřany – Maršovice. Customs and traditions of the Moravskokrumlovsko are also described.Practical part of this thesis contains realizations of the art themes, which may be used as an inspiration for pedagogical workers.

SEZNAM ZDROJŮ:

BARTOŠ, Josef a Stanislav SEDLÁČEK. *K významu výrazů region a regionální*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1981.

BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. 119 s. Skripta / Univerzita Palackého. Filozofická fakulta. ISBN 80-244-0865-1.

BRÜCKOVÁ, Marie. *Moravský Krumlov ve svých osudech*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost pro Město Moravský Krumlov, 2009. 350 s. Vlastivědná knihovna moravská. ISBN 978-80-86249-56-8.

CUŘÍN, František. *Regionální prvky ve vyučování českému jazyku*. 2. vyd. (v SPN 1.). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. 51 s.

ČÁPOVÁ, Pavla. Proměny svátečního oděvu při hodové příležitosti v Jezeřanech-Maršovicích na Moravskokrumlovsku [online]. Brno, 2010 [cit. 2017-09-07]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/262679/ff_b/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Alena Křížová.

Česká geologická služba [online]. [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.geology.cz/>

DOBEŠ, Jiří a Radovan STOKLASA. *Kostely na Moravě: kraje Vysočina a Jihomoravský. I. Třebíčsko, Moravskokrumlovsko, Rosicko.* 1. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Radovan Stoklasa, 2008. 127 s.

Džbánice [online]. [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: < http://obec-dzbanice.cz/>.

ECKL, Petr. *Jezeřany-Maršovice: kapitoly ze starších dějin obce*. Jezeřany-Maršovice: Obec Jezeřany-Maršovice, 2006. 103 s. ISBN 80-254-3746-9.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Didaktika prvouky*. Brno: Paido, 1995. 55 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-03-6.

HAŇÁK, Vilém. *Mor.-Krumlovský okres*. Brno: Garn, 2007. 366 s. Vlastivěda moravská. II. Místopis Moravy. ISBN 978-80-86347-62-2.

HOLUB, Josef a Stanislav LYER. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 2., rozš. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 527 s. Odborné slovníky.

Jezeřany - Maršovice [online]. c 2008-2015 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.jezerany-marsovice.cz/>.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6. přeprac. a dopl. vyd. Praha: SPN, 1998. 862 s. Odborné slovníky. ISBN 80-04-26710-6.

Kolektiv autorů. *Nový akademický slovník cizích slov.* 1. vyd. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.

KRAUS, Jiří a Věra PETRÁČKOVÁ. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 2001dotisk. 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

MAČUDA, Jiří. *Od Hromnic až do Tří králů: zvyky a tradice obcí na Znojemsku*. Břeclav: Pro Živé pomezí Krumlovsko-Jevišovicko, z.s., vydal Malovaný kraj, občanské sdružení, 2015. 94 s. ISBN 978-80-87954-02-7.

Moravskokrumlovsko: mikroregion. 1. vydání. Bačice: Petr Večeřa, 2009. 24 s.

Moravskokrumlovsko [online]. [cit. 20017-04-15]. Dostupné z WWW: <http://www.moravskokrumlovsko.cz/>.

Moravský Krumlov [online]. [cit. 20017-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.mkrumlov.cz/>.

Obec Čermákovice [online]. c 2017 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.obec-cermakovice.cz/>.

Obec Dobelice [online]. c 2017 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://dobelice.cz/>.

Obec Dolní Dubňany [online]. c 2017 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.dolnidubnany.cz/>.

Obec Petrovice u Moravského Krumlova [online]. c 2017 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: < http://petrovice.com/>.

Obec Rešice [online]. c 2017 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.resice.cz/>.

Obec Skalice [online]. c 2010 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.skaliceuznojma.cz/>.

Obec Vedrovice [online]. c 2014 [cit. 20017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.vedrovice.cz/>.

POVOLNÝ, František. *O regionalismu: sborník k 50. výročí vzniku Československé republiky*. Brno: Krajské kulturní středisko, 1968. 68 s.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. 164 s. [cit. 2017-09-16]. Dostupné z WWW:< http://www.msmt.cz/file/41216/>.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. 752 s. ISBN 80-85927-85-3.

ŠMAHELOVÁ, Bohumíra. *Nástin vývoje pedagogického myšlení*. Brno: MSD, 2008. 97 s. ISBN 978-80-7392-040-1.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico, 2009. 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9.

TRNKOVÁ, Klára. *České zvyky a tradice*. Praha: Studio trnka, 2016. 103 s. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87678-46-6.

TYL, Josef Kajetán. Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016 [cit. 2017-10-22]. ISBN 978-80-7532-207-4 (pdf). Dostupné z WWW:<http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/26/52/00/fidlovacka.pdf>.

URBÁŠKOVÁ, Stanislava. *Česká republika: sešitový atlas pro základní školy a víceletá gymnázia*[Měřítka různá]. 2. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2008. Školní zeměpisné atlasy. ISBN 978-80-7393-041-7.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obr. 1 Moravský Krumlov

Muzeum a informační centrum Vedrovice [online]. c 2010 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.muzeumvedrovice.cz/zajimavosti-okoli/moravsky-krumlov/>.

Obr. 2 Zámek Moravský Krumlov

Concentus Moraviae [online]. c 2010 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.concentus-moraviae.cz/StageDetail.aspx?stageId=cgbhibjjacdieigilejiignekomdlija>.

Obr. 3 Kaple sv. Floriána v Moravském Krumlově

M+M Svatošovi [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.svatosi.cz/?p=942374>.

Obr. 4 Krumlovsko – rokytenské slepence

Alba uživatele hankakn:Krumlovsko-rokytenské slepence. *Rajče.net: místo pro vaše fotografie* [online]. c 2005-2017 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://hankakn.rajce.idnes.cz/Krumlovsko-rokytenske_slepence/#>.

Obr. 5 Pamětní medaile od Společnosti Ludvíka Svobody

Džbánice [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.obec-dzbanice.cz/obec/gs-1004/p1=68>.

Obr. 6 Templštýn

Akce památky [online]. c 1974 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.akcepamatky.cz/lokality/templstyn>.

Obr. 7 Došková chalupa v Petrovicích

Obec Petrovice [online]. c 2017 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://petrovice.com/pro-navstevniky/doskova-chalupa/>.

Obr. 8 Kaple sv. Jana Nepomuckého v Rešicích

Na výlet: Brno a okolí [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: < http://www.navyletbrno.cz/kaple-sv-jana-nepomuckeho-resice/>.

Obr. 9 Kaple sv. Markéty v Rybníkách

Obec Rybníky [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.obecrybniky.cz/kaple-sv-markety/g-1010/prehravac=1#vfoto>.

Obr. 10 Kostry skrčenců ve Vedrovicích

Muzeum a informační centrum Vedrovice [online]. c 2010 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.muzeumvedrovice.cz/fotogalerie/expozice-muzea/>.

Obr. 11 Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Jezeřanech - Maršovicích

Petr Hála [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <https://www.gsmweb.cz/foto.php?op=oskar&cid=18714&okres=ZN>.

Obr. 12 Jezeřansko-maršovická krojovaná chasa

Kroj obce Jezeřany-Maršovice [online]. [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.jema.webzdarma.cz/>.

Obr. 13 ZŠ Jezeřany - Maršovice

Živéfirmy.cz [online]. c 2017 [cit. 20017-10-14]. Dostupné z WWW: <https://www.zivefirmy.cz/zs-a-ms-jezerany-marsovice_f451347>.

Obr. 14 – Obr. 83

Vlastní fotografie